

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 22 JANUARI 1947

No. 1550

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;

H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

*Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.*

*Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).*

BERICHT.

Gaarne vestig ik de aandacht van de lezers op de mededeeling betreffende het N. J. Polak-fonds, op blz. 79 van dit nummer. J. H. L.

INHOUD:

	Blz.
De beteekenis van de industrie voor den Nederlandschen export door <i>Dr. E. L. Kramer</i>	63
De Belgisch-Luxemburgsche Unie, Nederland en de handelsbetrekkingen met Duitschland door <i>H. van Praag-Sanders</i>	65
De gemeentefinanciën door <i>J. Hasper</i>	67
De Fransche wet op de oorlogsschade door <i>Mr. W. F. Lichtenauer</i>	71
Aanteekeningen:	
Het economisch rapport van President Truman...	73
De toestand van de industrie in Duitschland....	74
Ontvangen boeken en brochures	76
Geld- en kapitaalmarkt.....	76
Statistieken:	
Bankstaten	76
Stand van 's Rijks Kas	78
Wisselkoersen	78
In- en uitvoer van Nederland.....	79
In- en uitvoer van Nederlandsch-Indië.....	79
Mededeeling:	
Het N. J. Polak-fonds	79

DEZER DAGEN

was het vijftienvig jaar geleden, dat Dr. N. J. Polak het hoogleeraarsambt in de bedrijfshuishoudkunde te Rotterdam aanvaardde. Dat dit niet identiek is met een vijftienvigjarige concentratie op de bedrijfshuishoudkunde puur, de lezers van dit blad, waarvan hij mede-

oprichter was, weten het. Het algemeen economisch beleid, noodzakelijk tot herstel van Nederland, is thans vooral onderwerp van zijn constructieve werkkraft; het land profiteert daarvan langs vele wegen. Ook onze lezers zullen, met zijn medeleden der redactie, hopen, dat zijn in artikelvorm gepubliceerd inzicht nog vele jaren de „E.-S.B.” mag sieren.

Een stapje verder naar het herstel leidt de nieuwe regeling voor de rijksbijdrage in de financiering van den particulieren woningbouw. Misschien helpt het ook iets, dat Nederland, eerste ter tafel met uitgewerkte gedachten, mag spreken op de voorbereidende juniorenbijeenkomst over het Duitsche en Oostenrijksche probleem, welke te Londen wordt gehouden. Over een belangrijk onderdeel, den handel met Duitschland, wordt thans inderdaad met Engelsch-Amerikaansche vertegenwoordigers in Den Haag gesproken.

In het volle licht koestert zich deze week Frankrijk. Zonder pijnlijke oneenigheden naar buiten werd Vincent Auriol gekozen tot eersten President der Vierde Republiek. Het aureool van den overwinnaar omgeeft den automatisch afgetreden premier Leon Blum. Binnenslands heeft zijn kort bewind een omkeering in de gezindheid aangaande de prijsbeweging bereikt; internationaal resulteerde een bezoek aan de Engelsche Regeering in een nieuwen opzet van een Fransch-Britsche alliantie. In een afschaduwing van dien glans was aan Ramadier zelfs de vorming van een nieuw kabinet op breede basis bijna vlot gelukt.

Het blijft een grijze luister: want over de meest acute quaestie, Frankrijks verlangen naar Roerkolen, werd geen uitspraak gedaan. De steenkool blijft een donker probleem, ook voor vele andere landen. Oostenrijks Regeering heeft financieel het vertrouwen in de Schilling zoover hersteld, dat de sigaret daar als betaalmiddel heeft afgedaan; de Engelsche Regeering slaat de spaarzaamheid harer burgers zoo hoog aan, dat zij de goedkoop-geld-politiek ook heeft doorgevoerd voor de „Savings-Certificates”, de belegging voor den kleinen spaarder. Maar het economisch leven in Oostenrijk komt tot stilstand door gebrek aan steenkool: de industrie ontvangt maximaal 30 pCt. der benoedigde hoeveelheden. En in Engeland is er binnenslands slechts één onderwerp, de „coal-shortage”; ook internationaal verliest Engeland door den kolennood, zoowel aan exportkansen als door gemis aan een vitaal onderhandelings-object, bijv. tegenover de Scandinavische landen. Zelfs waar ze zijn, leveren de kolen moeilijkheden; in de Vereenigde Staten heeft de militante vakvereeniging, de „C.I.O.”, zich achter Lewis geschaard. De arbeidsvrede is daar nog niet geteekend.

„Every cloud does have its silver lining”. Vijf internationale vredes zullen in elk geval worden geteekend. Oudminister Byrnes teekent zelfs vier daarvan op voorhand, vóór de ratificatie door het Congres. Overigens een gevaarlijke methode, zooals Soekarno ondervond, die zijn gedeceerde parlamentsuitbreiding door het parlementaire werkm Comité zag verworpen.

◆ Beschikbare krachten ◆

Doctorandus economie

43 jaar, goed op de hoogte van moderne talen, vlot typist, v.g. g. v., grondige ervaring bij grootbedrijven en op departement, wenscht van werkring te veranderen. Brieven onder no. 807, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 27 Januari a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam.

Rapportomslagen

van solide USA carton op beperkte schaal weder leverbaar. Bij aanvragen s.v.p. bestaand model inzenden. Fa. P. van den Bosch, Tel. 4323, Apeldoorn

Uw toekomst is veilig

met een polis van de

Algem. Friesche Levensverzekering-Mij.
of de

Groot-Noordhollandsche

LEEWARDEN van 1845 AMSTERDAM
Burmaniahuis v. Brienenhuis

NEDERLANDS ECONOMISCH HERSTEL

samengesteld onder leiding van M. Weisglas. Met een voorwoord van Dr. G. W. M. Huysmans, Minister van Economische Zaken.

De namen van de 15 medewerkers, welke het boek tot den besten bundel van de huidige Nederlandsche herstelperiode maken, zijn borg, dat dit boek het beste semi-officieele geschrift is na de bevrijding. Het is een zakelijke behandeling van het herstel, vermeldende de meest recente cijfers, derhalve geen beschouwing over de al of niet noodzakelijkheid van ordening. Een uitvoerig prospectus wordt U gaarne door Elsevier, Spuistraat 118a-b te Amsterdam of Uw boekhandelaar toegezonden.

Verkrijgb. bij den erkenden boekhandel à f 6,90 gebonden

Maakt gebruik van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties die deze annonces tengevolge hebben is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen groote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

AMSTERDAMSCHÉ
BANK N.V.

KAPITAAL f 33.010.000 RESERVES f 31.500.000

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing - afschrijving van toekomstige lasten - blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

mèt papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE BETEKENIS VAN DE INDUSTRIE VOOR DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT.

Inleiding.

Men kan de betekenis van de industrie voor de welvaart van ons land van verschillende gezichtshoeken uit beschouwen. Zoo kan men constatareeren, dat onze industrie tal van goederen vervaardigt, die in de behoefte van onze bevolking voorzien. Men kan ook zijn blik richten op de werkgelegenheid, die zij verschaft en op de mate, waarin zij onze bevolking in staat stelt, zich de vereischte middelen van bestaan te verzekeren. Voorts kan worden nagegaan, in hoeverre de industrie voorziet in de middelen, die noodig zijn om den invoer te betalen. Ons land beschikt lang niet over alle voor de voorziening van onze bevolking vereischte goederen. Wij leven in een land, dat arm is aan grondstoffen en hoewel onze agrarische en industrieele productie ongetwijfeld zeer gevarieerd is, ontbreken toch tal van onmisbare goederen in ons productieprogramma. Ons land is dus in aanzienlijke mate op invoer aangewezen en om dien invoer te kunnen betalen moeten wij exporteeren. Dit is altijd zoo geweest en zal ook altijd zoo blijven. De verliezen, die wij gedurende den oorlog hebben geleden, hebben deze noodzaak alleen geaccentueerd.

Onderstaande beschouwingen zijn gewijd aan de rol, die een deel van onze industrie bij den export speelt. Ik moet mij tot een deel van de industrie beperken. Buiten beschouwing laat ik die takken van industrieele bedrijvigheid, die rechtstreeks in verband met de voedselvoorziening staan. Deze beperking vindt geenszins haar oorzaak in een geringe appreciatie voor dit deel der Nederlandsche industrie, doch in het feit, dat ik mij op dit gebied onvoldoende deskundig acht.

De industrieele export in 1938.

Vóór den oorlog was de export van industrieele goederen aanzienlijk groter dan die van agrarische producten. In 1938 bedroeg de waarde van den eerstgenoemden export rond f 600 miljoen, die van den agrarischen uitvoer rond f 400 miljoen. De verhouding was dus 3 : 2. In den industrieele export vormden de metaalindustrie met f 245 miljoen, de textielindustrie met f 100 miljoen, de mijnbouw met f 65 miljoen, de chemische nijverheid met f 31,5 miljoen, de papierindustrie¹⁾ met f 29 miljoen en de diamant-, de kunstmest- en de leder- en schoenenindustrie, ieder met een bedrag van f 23 à 24 miljoen, de voornaamste categorieën. Naast deze groepen bracht de uitvoer van keramiek en bouwmaterialen, tabaksproducten, genees- en verbandmiddelen, aardolieproducten, teerproducten, houtwaren en rubberfabrikaten tezamen met de verzamelpost „Diversen” den totalen industrieele export op het genoemde bedrag van ca. f 600 miljoen. Om dit bedrag te herleiden tot het huidige prijsniveau moet het met 2,75²⁾ worden vermenigvuldigd. De vooroorlogse industrieele export vertegenwoordigde dus een waarde van f 1,6 à 1,7 milliard, omgerekend op het tegenwoordige prijspeil.

Het verloop van den industrieele export sedert de bevrijding.

Hoewel de Nederlandsche industrie zich, dank zij de plichtsbetrachting, die het personeel veelal sedert de bevrijding van ons land aan den dag heeft gelegd, en de wonderenswaardige energie van haar leiders, snel heeft hersteld, heeft het geen betoog, dat de vooroorlogse export nog lang niet kon worden bereikt.

In September jl. meende het Centraal Planbureau i.o. de exportwaarde voor den industrieele sector voor 1946 op f 300 miljoen te mogen ramen³⁾. Dit cijfer was op f 3,5 miljoen na reeds eind October gehaald. Over 1946 heeft de totale industrieele export rond f. 415 miljoen bedragen.

¹⁾ Inclusief de stroocartonindustrie.

²⁾ Centraal Economisch Plan 1947, bijlagen bij de eerste nota, blz. 22.

De ontwikkeling blijkt uit onderstaande tabel:

(in miljoenen gulden)

Januari	13,6	Juli	40,8
Februari	15,7	Augustus	34,6
Maart	19,6	September	42,2
April	25,0	October	52,1
Mei	24,3	November	59,5
Juni	27,1	December	61,6

De export van den industrieele sector bedroeg gedurende het geheele jaar 1945, dus van de bevrijding af tot het einde van het jaar, nog niet ten volle f 29 miljoen⁴⁾.

In het bereikte bedrag van f 415 miljoen namen de volgende takken van industrie met de daarachter geplaatste bedragen deel:

(in miljoenen gulden)

metaal	160
textiel	93
chemische producten	41
diamant	29
kolen	21
papier	20
keramische producten en bouwmaterialen	13

De overige bedrijfstakken bereikten nog slechts bedragen van f 7 miljoen of lager.

Bij vergelijking met de bovenvermelde exporten van 1938 blijkt, dat de chemische industrie en de diamantindustrie, althans in absolute cijfers, haar export van vóór den oorlog hebben overschreden. Ofschoon men bij een zoo speculatief product als diamant niet veel waarde mag hechten aan een vergelijking, waarbij slechts twee jaren zijn betrokken, is toch het door de Amsterdamsche industrie bereikte resultaat, gezien hetgeen zij speciaal gedurende de Deutsche bezetting heeft moeten verduren, hoopgevend voor de toekomst. De overige takken van industrie blijven nog ver beneden haar vooroorlogse buitenlandsche omzetten, ofschoon ook bij hen⁵⁾ dezelfde tot tevredenheid stemmende tendens tot stijgen aanwezig is, die boven werd geconstateerd.

Bij vergelijking met den agrarischen sector is de industrieele export in zijn prestaties ten achter. In totaal bedroeg de agrarische export 1946 f 390 miljoen. Het blijkt dus, dat industrieele en agrarische export, in plaats van, zooals in 1938, in verhouding tot elkaar te staan van 3 : 2, in 1946 ten naaste bij in evenwicht zijn geweest.

Dit is, dunkt mij, een tijdelijk verschijnsel. In het algemeen gesproken, was in het industrieele bedrijf de vereischte aanlooptijd betrekkelijk lang. Niet alleen moesten de fabrieken, na een veelal langdurige onderbreking der productie, zoo goed en zoo kwaad als het ging weer bedrijfsklaar worden gemaakt — en wat dat beteekende, weet een ieder, die na de bevrijding onze leeggeroofde bedrijven bezocht — en kostte het hernieuwd bewerken der buitenlandsche markten tijd, maar bovendien is vaak, nadat een order is afgesloten, een lange periode van voorbereiding en uitvoering vereischt, voordat een industrieel product voor aflevering gereed is. Een eerst dan komt het in de uitvoercijfers tot uiting. Zoo beschouwd, kan van 1946 worden gezegd, dat het begin er is, doch dat in 1947 pas de resultaten tot uiting zullen komen van het werk, dat onze industrie in het afgelopen jaar ten behoeve van onzen export heeft verricht.

³⁾ Centraal Economisch Plan 1947, blz. 52. Het Centraal Planbureau volgt dezelfde interpretatie van het begrip industrieele productie als waartoe ik mij genoodzaakt heb gezien. Wanneer in het volgende wordt teruggegrepen op mededeelingen van het Centraal Planbureau over de industrieele productie, dan kan er van worden uitgegaan, dat deze betrekking hebben op het beperkte begrip.

⁴⁾ Dit cijfer is wellicht niet geheel betrouwbaar.

⁵⁾ Met uitzondering van de mijnindustrie.

Bij de beoordeeling der cijfers mag bovendien niet uit het oog worden verloren, dat in 1946 eenige den export belemmerende factoren zijn opgetreden, die, naar mag worden verwacht, zich in 1947 minder zullen doen gevoelen.

In dit verband moet in de eerste plaats de energievoorziening worden genoemd. Gedurende de geheele eerste helft van 1946 was de beschikbare hoeveelheid kolen voor nagenoeg de geheele industrie onvoldoende. Behalve voor de productie van bepaalde, als onmisbaar voor het binnenland beschouwde goederen, ontving de industrie in die dagen slechts kolen voor de vervaardiging van voor export bestemde producten, indien de deviezenopbrengst per ton kolen minstens een zeker bedrag — en wel een zeer hoog bedrag — vertegenwoordigde. De kolenschaarschte heeft zich ongetwijfeld veel sterker bij de industriële dan bij de agrarische productie doen gevoelen en is één van de factoren voor het achterblijven, van den industrieelen uitvoer. Gedurende de tweede helft van het afgelopen jaar is de kolenschaarschte geleidelijk verminderd en nam de bedrijvigheid in onze industrie toe. Afgezien van min of meer incidenteele moeilijkheden, waarvan de recente kolenstaking in Amerika en de stremming van het watervervoer in ons land, door vorst in December en Januari, eenige voorbeelden zijn, vormen de kolen gelukkig in het algemeen niet meer een onoverkomelijke moeilijkheid. Onze eigen kolenproductie heeft zich echter nog niet zoodanig hersteld en zal zich in de naaste toekomst ook niet zoover herstellen, dat ons land weder een aanzienlijken export van kolen en cokes in 1947 zal kunnen bereiken. Het vooroorlogsche exportcijfer zal quantitatief zeker lang niet worden gehaald, zelfs niet in waarde.

Ook heeft de grondstoffenvoorziening in menigen tak van industrie ernstige moeilijkheden veroorzaakt. Zoo hebben bijv. hout, walserijproducten, lijnolie en technische vetten, sel de soude en caustische soda, kleurstoffen en garen door hun schaarschte ieder op hun beurt en op het van hen afhankelijke terrein herhaaldelijk tot een beperking van de industriële productie geleid. Ofschoon ook in de naaste toekomst moeilijkheden van dezen aard nog wel onvermijdelijk zullen blijven, mag toch met het herstel van het internationale handelsverkeer — vooral indien het mocht gelukken den Duitschen uitvoer weer eenigszins op gang te brengen — een geleidelijke vermindering van deze, onze productie belemmerende, factoren worden verwacht.

Voorts moet worden gewezen op het feit, dat de binnenlandsche behoefte aan sommige goederen zoo groot was, — en gedeeltelijk nog is —, dat in het afgelopen jaar aan export nog maar nauwelijks kon worden gedacht. Het meest sprekend was dit het geval bij de textiel. Desondanks heeft eenige export plaatsgevonden, waarbij in verband met het streven naar de hoogst mogelijke deviezenopbrengst aan geconfectioneerde goederen de voorkeur werd gegeven. De vroeger in zoo belangrijke mate aan den export deelnemende katoenindustrie heeft slechts de gelegenheid gekregen, een klein percentage van haar productie aan het buitenland te verkoopen. Zij heeft slechts haar visitekaartje kunnen afgeven, in de hoop, haar afnemers in de toekomst weer in den van ouds gebruikelijken omvang met haar producten te voorzien. De papierindustrie verkeert in een soortgelijke positie. Ook zij heeft slechts weinig zelf kunnen exporteeren, omdat het voor uitvoer disponebele deel der productie zooveel mogelijk werd bestemd voor de meer deviezenintensieve producten der grafische en papierverwerkende industrieën.

Tenslotte mag het arbeidsprobleem niet geheel onbesproken blijven. Het bezit echter zooveel facetten, dat een behandeling daarvan niet in het kader van dit artikel past. Ik moge daarom volstaan met slechts aan te stippen, dat onze industriële productie in het afgelopen jaar zoewel werd beperkt door een onvoldoende aanbod van arbeidskrachten, en met name van geschoolde vaklieden, als door de nog onvoldoende arbeidsproductiviteit. Een verbetering

ten goede, die in verschillende sectoren van het bedrijfsleven zich gelukkig reeds heeft geopenbaard, mag in 1947 worden verwacht, indien althans de sociale vrede bewaard blijft. Opvoering der arbeidsproductiviteit en de inschakeling in het productieproces van een grooter deel van onze tot arbeiden in staat zijnde bevolkingsgroepen blijven echter twee hoogst actuele vraagstukken, met welker oplossing het herstel onzer welvaart in aanzienlijke mate zal zijn gemoeid.

Resumerend kan worden vastgesteld, dat de industrie, belemmerd als zij was door een aantal ongunstig werkende factoren, weliswaar in 1946 nog lang niet het vooroorlogsche exportniveau, zelfs niet in absolute waardcijfers, heeft bereikt en relatief bij de prestaties van den agrarischen sector ten achter is gebleven, doch niettemin in staat is gebleken, in een vrij scherp stijgende lijn opdrachten voor buitenlandsche rekening uit te voeren en de voor 1946 door het Centraal Planbureau i.o. gemaakte raming te overschrijden.

Verwachtingen voor 1947.

Het is natuurlijk gevaarlijk, zich aan voorspellingen te wagen. Wanneer men echter rekening houdt met het feit, dat onze industriële activiteit zich tenslotte nog pas aan het herstellen is en de verschillende bovenvermelde factoren, die in het afgelopen jaar een belemmerenden invloed hebben uitgeoefend, waarschijnlijk geleidelijk aan overwonnen zullen worden, dan is er mijns inziens, toch alle aanleiding toe om te veronderstellen, dat de stijgende tendens nog niet tot staan zal komen. Daarvoor zijn overigens ook enkele meer concrete aanwijzingen. De industrie, die verreweg de grootste post van onzen export voor haar rekening neemt, is de metaalindustrie. Juist bij een deel van dezen bedrijfstak — de scheepswerven en de machinefabrieken — is de levertijd aanzienlijk. Van de sedert de bevrijding voor buitenlandsche rekening aanvaarde bestellingen is tot dusverre nog slechts een klein gedeelte geleverd. Daarentegen zijn aanzienlijke opdrachten in uitvoering. Deze factor alleen mag reeds een aanzienlijk accres van onzen export uit dezen sector doen verwachten. Vast staat, dat ook de export van de Hoogovens in 1947 grooter zal zijn, terwijl hetzelfde mag worden verondersteld ten aanzien van hetgeen Philips zal kunnen bereiken. Dat het vooroorlogsche bedrag van f 245 miljoen voor den metaalsector zal worden gehaald, mag vrijwel als vaststaand worden beschouwd. Serieuze ramingen overschrijden zelfs dit bedrag niet onaanzienlijk. De tweede in de rij is de textielindustrie. Wordt het voorzichtig opgestelde productieprogramma gerealiseerd, dan kan in 1947 een grooter deel van de productie voor export worden vrijgegeven dan in 1946 met het oog op de binnenlandsche voorziening toelaatbaar werd geacht. In dit verband zij nog vermeld, dat reeds in 1946 de kunstzijde-industrie tot opmerkelijke prestaties, mede dank zij haar gerenommeerde kwaliteit, in staat is gebleken en dat ook het voor export disponebele deel van haar productie in 1947 grooter dan in 1946 zal zijn. Het staat vrijwel vast, dat de textielindustrie in 1947 de in 1938 bereikte exportwaarde zal overschrijden.

Dit zal ook het geval zijn bij de chemische industrie, die reeds in 1946 het vooroorlogsche bedrag had gepasseerd. Ten aanzien van de papierindustrie zij vermeld, dat in ieder geval de stroocartonindustrie een aanzienlijke winst zal boeken. Deze bedrijfstak kon, in verband met de voordert heerschende kolenschaarschte, eerst bij den aanvang van het vierde kwartaal in volle productie komen. Er blijkt een groote vraag naar stroocarton in het buitenland te bestaan, zoodat het voor export beschikbare quantum grif afzet vindt.

De grootere exportmogelijkheid van onze industrie komt ook tot uiting in de door Nederland aangegane exportverplichtingen bij recent afgesloten handelsverdragen. In 1947 zullen wij aan Zwitserland ca. f 75 miljoen industriële

producten leveren, terwijl wij volgens het vorige handelsverdrag, dat van 1 October 1945 tot 31 December 1946 liep, slechts op ons namen ca. f 40 miljoen van deze producten uit te voeren. Het nieuwe handelsverdrag met Zweden vermeldt een industrieel export van ca. f 104 miljoen tegenover ruim f 88,5 miljoen in de 15 maanden, waarvoor het vorige handelsverdrag van kracht was. Voor Noorwegen zijn de cijfers ruim f 35 miljoen voor 1947 en f 18 miljoen voor de periode van 1 November 1945 tot 31 December 1946. Wij hebben ons dus verplicht — vergeleken bij het afgelopen jaar — in 1947 bijna voor de dubbele waarde aan industriële goederen naar deze drie landen te exporteeren.

Op grond van bovenstaande overwegingen neig ik er toe de stelling te poneeren, dat het door het Centraal Planbureau i.o. als taakstelling genoemde bedrag voor onze export in 1947 van f 1 miljard, althans voor het daarvan aan de industrie toegedachte deel van f 900 miljoen⁶⁾, te pessimistisch is geraamd. Mijns inziens is de mogelijkheid aanwezig een hooger bedrag te realiseren en het lijkt mij aanbevelenswaardig een hooger bedrag, waarbij mijn gedachten in de richting gaan van f 900 miljoen, als taakstelling vast te leggen⁷⁾. Wanneer wij er in 1947 niet in zouden slagen onze export een eind boven het miljard op te voeren, dan geloof ik er niet in, dat wij de taakstelling van het Centraal Planbureau i.o. ten aanzien van den export voor 1948 ad twee miljard gulden zullen halen. En die taak zullen wij moeten volbrengen: een deficit op onze betalingsbalans van ruim f 600 miljoen voor 1948, om nog maar niet te spreken van de f 1,4 miljard voor 1947, is al erg genoeg⁸⁾.

De aandacht van onze industrie en met name ook van onze uitvoerhandel, blijve daarom bij voortdoring gevestigd op het bereiken van een zoo groot mogelijk export.

⁶⁾ Centraal Economisch Plan 1947, blz. 52.

⁷⁾ De Overheid zal van haar kant, alles moeten doen om het bedrijfsleven bij het bevorderen van den export behulpzaam te zijn.

⁸⁾ Een kentering in de conjunctuur, met name in Amerika, waarvoor een aantal vooraanstaande economisten bevreesd is, zal het volbrengen dezer taak wellicht bemoeilijken; de noodzaak haar te realiseren wordt er echter niet minder om. De genoemde cijfers der tekorten op de betalingsbalans zijn ontleend aan het Centraal Economisch Plan 1947, bijlagen bij de eerste nota, blz. 21.

Dr. E. L. KRÄMER.

DE BELGISCH-LUXEMBURGSCH E UNIE, NEDERLAND EN DE HANDELS- BETREKKINGEN MET DUITSCHLAND.

Nu de Belgisch-Luxemburgsche Unie en Nederland besloten hebben tot een tolunie, die op den duur zelfs moet uitgroeien tot een economische unie, interesseert het ons, na te gaan hoe de verhouding van de Belgisch-Luxemburgsche Unie tot Duitschland is en in hoeverre het economisch samengaan der drie landen ook de onderlinge betrekkingen tot Duitschland zal beïnvloeden. Laten wij vooropstellen, dat het vraagstuk der betrekkingen tot Duitschland in België tot dusverre nog niet in die mate in het centrum der openbare belangstelling stond als dat in Nederland het geval was, wat er misschien op kan wijzen, dat het hier niet zoo urgent is. De motiveering ligt voor de hand: 1. De oorlogsschade, door Duitschland toegebracht, is niet zoo groot als in Nederland; 2. Hoewel Duitschland ook voor België een achterland van groote beteekenis vormt, waren de economische banden met dit land toch nog niet zoo nauw als tusschen Nederland en Duitschland; 3. De economische positie van België is door dezen oorlog lang niet zoo sterk geschokt als die van Nederland en het land bevindt zich in dezen overgangstijd, vergeleken met andere in den oorlog bezette landen, in een economisch nog vrij gunstige positie.

Het feit, dat Nederland echter reeds zijn desiderata in uitvoerig gedocumenteerde nota's bij de Groote Vier heeft ingediend, vóór België, heeft hier nogal wat stof doen opwaaien. Nederland heeft, alvorens zijn wenschen in te diënen, overleg gepleegd met zijn partners van de tolunie. Een geste, die volkomen vanzelf spreekt onder de huidige omstandigheden, waarvan echter toch nog speciaal melding dient te worden gemaakt, omdat sommige Amerikaansche en Belgische bladen hierover andersluidende berichten verspreidden. Inmiddels heeft de Belgische minister van Buitenlandsche Zaken, de heer Spaak, bij de Groote Vier te New-York een memorandum ingediend, waarin een kleine grenscorrectie wordt gevraagd. België behoudt zich daarnaast het recht voor, aanvullende voorwaarden te stellen, indien de omstandigheden dit zullen eischen. Op economisch gebied wordt voorgesteld België vergoedingen te verstrekken, die gelijk zijn aan de voordeelen, die „andere geallieerde landen zouden kunnen trekken uit een definitief of tijdelijk genot van belangrijke elementen van het Duitsch economisch bezit”. Tevens worden maatregelen gevraagd tegen alle Duitsche discrimineerende bepalingen betreffende het voor België zoo belangrijke transitoverkeer. De aangelegenheid is hier dus blijkbaar nog in het principieele stadium.

Bij een beschouwing van de handelsbetrekkingen tusschen de Belgisch-Luxemburgsche Unie en Duitschland, lijkt het gewenscht niet van de huidige abnormale verhoudingen uit te gaan, maar liever een vooroorlogsch jaar als basis te nemen. Op het oogblik is men ook hier verre van tevrede over de betrekkingen met Duitschland — er schijnt slechts een beperkt accoord met de Fransche zone te bestaan —, zelfs wanneer men den huidige abnormale toestand in aanmerking neemt. Wel heeft België, doordat tot aan de bezetting deelneemt, iets meer gelegenheid tot persoonlijk contact dan Nederland.

Gaat men uit van den toestand in 1938, dan moet men er rekening mede houden, dat, evenals dat in Nederland het geval was, ook de betrekkingen tusschen België en Duitschland in de dertiger jaren door de Duitsche handelspolitiek ongunstig zijn beïnvloed. Na een periode van stagnatie na den eersten wereldoorlog werd het statuut van den buitenlandschen handel tusschen België en Duitschland in het accoord van 4 April 1925 vastgelegd. Dit was vooral gebaseerd op de clause van de meestbegunstigde natie en wij zien dan ook, dat, dank zij de hierdoor ingevoerde tariefverlagingen, zoowel de in- als uitvoer met Duitschland aanzienlijk toenamen. Maar sinds 1931 werden aan het verdrag zooveel uitzonderingsbepalingen toegevoegd, dat vele van de in 1925 toegestane voordeelen weer verloren gingen. Bovendien kwam in de in 1935 en 1936 tusschen Duitschland en België afgesloten betalingsverdragen duidelijk het streven van Duitschland tot uiting de handelsbeweging over en weer in evenwicht te brengen. Welk een belangrijke plaats Duitschland in den buitenlandschen handel van België ook na deze beperkingen nog innam, blijkt uit onderstaande tabellen¹⁾:

(Zie bovenaan volgende kolom).

De naderende oorlog heeft voor de Nederlandsche handelsbetrekkingen met Duitschland een nadeeliger uitwerking gehad dan voor België, omdat in ons land het accent op dure landbouwproducten viel, terwijl België voor de oorlogvoering gewichtige producten aan Duitschland kon leveren. Terwijl in Nederland de in- en uitvoer in 1930 resp. 33 en 20 pCt. van de totale in- en uitvoercijfers uitmaakten, zien wij ook verhoudingsgewijze een teruggang tot 21,3 pCt. van de totale waarde van den invoer en 14,9 pCt. van de totale waarde van den Nederlandschen uitvoer in 1938. Maar zelfs na dezen achteruitgang staat Duitschland als leverancier van Nederland in 1938 nog op de eerste plaats, terwijl de Duitsche afzetmarkt na die

¹⁾ Vgl. Jean Steels: „La politique commerciale extérieure de la Belgique”, Bruxelles 1945.

Land van herkomst en van bestemming.	1938	
	Invoer in de Belg.-Lux. Econ. Unie.	Uitvoer uit de Belg.-Lux. Econ. Unie.
	(x duizend frank)	
Frankrijk	3.310.240	3.324.065
Duitsland	2.599.152	2.648.374
Vereenigd Koninkrijk	1.833.122	2.972.690
Nederland	2.074.848	2.609.770

Land van herkomst en van bestemming.	Invoer in de Belg.-Lux. Econ. Unie			Uitvoer uit de Belg.-Lux. Econ. Unie		
	1925	1929	1938	1925	1929	1938
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Frankrijk	20,68	19,47	14,34	14,66	12,59	15,34
Duitsland	8,71	13,55	11,26	11,74	11,08	12,22
Vereenigd Koninkrijk	12,50	11,17	7,94	19,67	18,21	13,71
Nederland	10,49	11,60	8,99	10,75	12,68	12,04

van Groot-Brittannië voor ons de belangrijkste is. Voor België staat Frankrijk vooraan.

Teneinde een duidelijk overzicht te verkrijgen van de handelsbeweging tusschen Duitsland, Nederland en de Belgisch-Luxemburgsche Unie, lijkt het nuttig de Duitse statistieken op te slaan. Op deze wijze komt men tot de zuiverste vergelijkende maatstaf. Zelfs na den gevoeligen achteruitgang van den Nederlandschen uitvoer naar Duitsland in de dertiger jaren voerden België en Nederland in 1938 nog ongeveer voor dezelfde bedragen naar Duitsland uit, nl. resp. 191 en 192 miljoen R.M. Voor beide landen gaat dus een even belangrijke afzetmarkt geheel, al is de samenstelling van den im- en export een geheel andere, zooals uit onderstaande tabel blijkt:

	1938			
	Invoer in Duitsland uit België		Uitvoer uit Duitsland naar België	
	Neder-land	Neder-land	Neder-land	Neder-land
	(in duizenden R.M.)			
Voedselvoorziening	18.155	104.720	2.780	6.138
Levende dieren	3.938	2.508	32	133
Voedingsmiddelen van dierl. oorsprong	7.770	64.416	116	2.030
v. plant. oorsprong	6.039	37.516	1.085	2.566
Genotmiddelen	408	275	1.547	1.409
Nijverheid	173.274	87.746	222.250	447.562
Grondstoffen	50.647	24.441	54.890	80.358
Halfabrikaten	69.681	44.569	32.547	30.400
Afgewerkte producten	52.446	18.736	134.813	330.804

Bekijken wij allereerst den uitvoer van de Belgisch-Luxemburgsche Unie en Nederland naar Duitsland. Op een totalen export naar Duitsland van 192 miljoen R.M. bedroeg de uitvoer van Nederlandsche landbouwproducten naar Duitsland 104 miljoen R.M. Bij België valt het accent geheel op industriële producten: 173 R.M. op een totaal van 191 miljoen R.M. De Belgische uitvoer van landbouwproducten, ad 18 miljoen R.M., viel overigens in het niet tegen het Nederlandsche cijfer van 104 miljoen R.M. Dit klopt met de algemeene tendens van den Belgischen landbouw vóór den oorlog, die vooral op voorziening van de Belgische markt was gericht. Alleen voor paarden (4 miljoen R.M.), eieren (5,5 miljoen R.M.) en fruit (1,3 miljoen R.M.) vinden we exportposten van eenige betekenis, artikelen dus, waarvoor de mogelijkheid van onderlinge concurrentie tusschen Nederland en België niet uitgesloten mag worden geacht.

Nederland wordt in zijn export van landbouwproducten sterk getroffen; 20 à 25 pCt. van den vooroorlogischen export ging naar Duitsland. Wordt Duitsland inderdaad meer en meer op den weg van den landbouw geleid en blijft het industrieel apparaat beperkt, dan zal België daarvan als industrieel concurrent voordeel genieten, terwijl Nederland daarvan als landbouwexporteur vooral de nadeelen ondervindt. Een toekomstige industrialisatie van

Nederland kan hier natuurlijk compensatie bieden, maar dit is voorloopig nog een onberekenbare factor.

Wel verliest België in Duitsland een belangrijk afzetgebied van industriele producten. (Dit geldt met name ook voor den Congo, waaruit in 1938 in totaal voor ruim 33 miljoen R.M. betrokt). De Belgische grondstoffenuitvoer was in 1938 tweemaal zoo groot als die van Nederland (vooral ijzererts, ijzer, wol en vlas) tot een totaal van 50 miljoen R.M. tegen 24 miljoen R.M. Nederlandsche uitvoer naar Duitsland. Nederland exporteerde voor 12 miljoen R.M. steenkool naar Duitsland (waartegenover echter een 5 maal zoo groote import van Duitse steenkool stond). Met betrekking tot halfabrikaten ziet men, dat België voor 69, Nederland voor 44 miljoen R.M. naar Duitsland uitvoerde. Alleen bij kunstzijde zou de mogelijkheid van onderlinge concurrentie hebben bestaan, maar hier zorgde het kunstzijdekartel voor een marktverdeling. België exporteerde vooral textiel, metalen en chemische producten. België verliest in Duitsland een belangrijke afzetmarkt voor eindproducten (52 miljoen R.M. tegen Nederland 18 miljoen R.M.), o.a. leerwaren, electro-technische en metaalproducten.

Bezien wij nu den uitvoer van Duitsland naar deze landen, dan blijkt al aanstonds uit de totaalcijfers, dat Nederland in veel sterker mate dan België voor zijn invoer op Duitsland was aangewezen. Terwijl Nederland in 1938 voor 447 miljoen R.M. importeerde, voerde België voor 227 miljoen R.M. in. De totalen hebben grootendeels betrekking op industriele producten, bij Nederland vooral op afgewerkte producten (330 van de 447 miljoen R.M.). Het is bekend, dat ca. 50 pCt. van de Nederlandsche industriële uitrusting van Duitschen oorsprong is en dat thans vooral het gebrek aan onderdeelen van de door Duitsland geleverde machines en werktuigen remmend op de Nederlandsche nijverheid werkt. In 1938 kwam 48 pCt. van den netto-invoer aan werktuigen en toestellen in Nederland uit Duitsland. Voor ijzer, staal en producten daarvan was het percentage 43 pCt. België was een belangrijke afnemer van Duitsland, vooral van zwaardere machines, kleurstoffen en zwaarder electrisch materiaal. Van den Duitschen uitvoer naar België van afgewerkte producten kunnen wij hier slechts de allerbelangrijkste vermelden — in miljoenen R.M. — de cijfers tusschen haakjes geven den Nederlandsche invoer uit Duitsland weer: wol, zijden en katoenen weefsels 4 (12), papier enz. 3 (7), verfstoffen 5 (7), chemische hulpstoffen 6 (11), staaf- en vormijzer, blik uit ijzer, ijzerdraad 6 (40), gebreide en geweven goederen en andere kleding 3 (21), papierwaren enz. 3 (10), ijzerproducten 13 (33), machines 21 (34), vaar- en motorvoertuigen 13 (26), electrotechnische producten (ook electrische machines) 12 (31).

België rekent erop vele artikelen, die het tot dusverre uit Duitsland betrokt, zelf te kunnen produceeren. De officieele plannen voor de wederuitrusting en de heroriëntering van de Belgische industrie verkeeren echter nog in het stadium van studie. Voorts hoopt men op de Nederlandsche en andere markten Duitsland te kunnen vervangen. De Belgische groepeerings Fabrimetal noemde, wat Nederland betreft, o.a. de draadtrekkerij, de metaaltrekkerij, smederij, pers- en drijfwerk, huishoudelijke gegalvaniseerde artikelen, ijzerwaren, metalen toebehooren van het bouwbedrijf, werktuigmachines, toestellen en installaties voor diverse nijverheden, electrisch nijverheidsmateriaal, fijne mechanische constructie²⁾. Verder kunnen hier bij wijze van voorbeeld nog worden genoemd: stalen balken, ijzer en staal in staven, plaatijzer, slakkenmeel, sommige textielproducten en cement.

²⁾ Men zie hiervoor het „Bulletin hebdomadaire d'information et de liaison“, dd. 2 September 1946 van de „Fédération des Entreprises de l'Industrie des fabrications métalliques“. In bedoeld artikel wordt tenslotte op het aangaan van onderlinge accoorden tusschen de industriele der verschillende branches en nauwe samenwerking met name bij den export aangedrongen.

De moeilijkheid is echter: hoe kan Nederland dezen verhoogden invoer uit België betalen? Nederland kon vóór den oorlog zijn invoer uit Duitsland zoo hoog opvoeren, omdat hiertegenover niet alleen de opbrengst stond van den Nederlegenden uitvoer naar Duitsland, maar ook de opbrengst van de Nederlandsche investeringen in Duitsland (ca. f. 1,5 milliard). Het deficit van f. 150 miljoen werd voor ca. 2/3 gedekt door den opbrengst van het verkeer en de havendienst van de Nederlandsche rekening. Voor België loopen, zooals men uit de vermelde cijfers kan opmaken, de in- en uitvoercijfers lang niet in die mate uiteen, al vallen met het verminderde transitoverkeer ook voor België zeer groote baten weg, die het land moeilijk kan missen³⁾.

Wanneer de industriële export van België voor een deel die van Duitsland op de Nederlandsche markt wil vervangen, zullen voor Nederland naar nieuwe afzetmogelijkheden in België moeten worden gezocht, aangezien reeds vóór den oorlog België meer naar Nederland uitvoerde dan invoerde, een tendens, die in de huidige overgangperiode nog veel sterker is geworden⁴⁾. Men ziet niet goed, hoe de kleine Belgische markt, die zich bovendien in toenemende mate zelf voorzag, den Nederlandschen landbouw compensatie kan verschaffen voor het verlies van den Duitschen afzet, tenzij de koopkracht van de Belgische markt in de toekomst sterk toeneemt, o.a. door uitbreiding van den industrieelen afzet naar Nederland ten gevolge van de tonunie. Er moeten dus vooral naar mogelijkheden op industrieel gebied worden gezocht, waarbij het weliswaar beperkte maar op sommige gebieden moderner Nederlandsche industriële apparaat een welkome aanvulling van het Belgische zou kunnen vormen. Het is te hopen, dat men bij de opstelling van de plannen tot uitbreiding van de Nederlandsche ijzer- en staalindustrie, de kunststoffen- en automobielenijverheid enz., rekening houdt met de wenschen en behoeften van den Belgischen partner in de tonunie en diens door het wegvallen van Duitsland gewijzigde positie. Het is jammer, dat ook België met financieringsmoeilijkheden te kampen heeft, maar wellicht behoort kapitaalparticipatie der Belgische industrie in de Nederlandsche nijverheid door middel van levering van machines en werktuigen niet tot de onmogelijkheden. Dit zou tegelijkertijd de tonuniegedachte en het evenwicht in de betalingsbalans tusschen Nederland en de Belgisch-Luxemburgsche Unie bevorderen. Wij hebben het voorbeeld van de Belgisch-Luxemburgsche Unie, waarin na jaren van scherpe tegenstellingen de samenwerking eveneens veel hechter werd, nadat de Belgische metaalindustrie zich bij de Luxemburgsche interesseerde en zelfs gemeenschappelijke verkoopkantoren tot stand kwamen.

Men kan op deze suggesties natuurlijk antwoorden, dat men door verwezenlijking van de tonuniegedachte, door een rationeelere arbeidsverdeling op de vergrootte binnenlandsche markt en een sterker onderhandelingspositie op de internationale markt maar zeer gedeeltelijk compensatie kan vinden voor den achteruitgang van Duitsland, die voor Nederland, zooals wij zagen, de voornaamste, voor België op één na de voornaamste handelsrelatie vormde. Men kan ook tegenwerpen, dat de kleinen wikken en de grooten beschikken en dat alle plannen afhangen van wat er met Duitsland gebeuren gaat.

Lord Beveridge heeft één dezer dagen tijdens een redevoering in Brussel gezegd, dat men van de kleinen de medewerking verwacht, vooral voor oplossing van de technische problemen, die zich bij internationale samenwerking

voordoen. Welnu, de nederlaag van Duitsland, het economisch samengaan van drie kleine-landen, die het zwaarst getroffen worden door den achteruitgang van het achterland en de structuurveranderingen, die hiervan in West-Europa het gevolg moeten zijn, stellen zulk een technisch probleem. De uitvoering van het gemeenschappelijk tarief tegenover derde landen is slechts een eerste etappe op den weg van de Nederlandsch-Belgisch-Luxemburgsche tonunie en het onderwerpen en uitvoeren van een gemeenschappelijk economisch programma is zeker niet minder dringend, nu het probleem Duitsland binnenkort op de internationale conferentietafel komt. Hij, die zelf weet wat hij wil en een duidelijk plan kan voorleggen, heeft de meeste kans te worden gehoord. Bovendien is dit de eenige weg om de fouten van na 1918 te vermijden en overinvesteering in West-Europa te voorkomen.

Brussel, December 1946.

H. VAN PRAAG-SANDERS.

DE GEMEENTEFINANCIËN.

Van de begrootingsdrukke, die elk najaar zulk een fleur aan het gemeentelijke leven placht te geven, is de laatste jaren niets meer te bespeuren. Dat was tijdens de bezetting met gemeenteraden in ruste geen wonder. Maar nu, anderhalf jaar na de bevrijding, had men al wat meer levendigheid mogen verwachten. Eigenlijk moest men hierover klagen. Maar men klaagt niet. Men berust, hoewel men weet, dat de zaken niet goed gaan. Men laat het over aan deskundigen. Maar ieder ingezetene van Nederland is tenslotte tevens inwoner van een gemeente, waarmede hij iederen dag heeft te maken. Het lijkt de meest natuurlijke zaak van de wereld, dat hij zich voor het wel en wee van de gemeente, waar hij woont of waar hij werkt, interesseert en het moet mogelijk zijn den belangstellenden burger te vertellen, waar het om gaat.

Ik zal daartoe een poging wagen, waarbij voor meer technische details naar vorige publicaties zal worden verwezen.

Het Gemeentefonds.

Tot 1930 hadden de gemeenten een betrekkelijk zelfstandig leven. Ze hadden ieder haar eigenaardigheden; ze hadden haar bijzondere zorgen voor het onderwijs, de wegen, de openbare orde, de openbare gezondheid, de markten, de middelen van verkeer, de levering van gas, water, electriciteit, radiodistributie enz., en voor de armlastigen. De uitgaven konden worden gedekt door de inkomsten uit weg- en tolgelden, tarieven voor gas, water enz., huren, pachten en diverse belastingen, waarvan de voornaamste was de hoofdelijke omslag. Deze laatste was een locale inkomstenbelasting, die in gemeenten met een arbeidersbevolking hoog en in rijke gemeenten laag was. Zij was in villaplaatsen zelfs niet overal ingevoerd. Toen de middelen van verkeer zich ontwikkelden, gingen de meestgegoeden in de gemeenten met lage belastingen wonen; daardoor werd de belastingopbrengst in de werkgemeenten nog lager, zoodat zij weer hoogere tarieven moesten vaststellen, waarop een nieuwe uittocht volgde. De forensen betaalden in beide gemeenten, doch in de werkgemeente slechts één derde van den normalen aanslag. De verschillen in belastingdruk waren zoo groot, dat de volle aanslag in de woongemeente plus het derde deel van den aanslag in de werkgemeente (de forensenbelasting) als regel lager was dan de volle aanslag in de plaats, waar de arbeid werd verricht.

Als middel tot verbetering werd bij de Wet van 1929 ingesteld het Gemeentefonds, een door het Rijk beheerde kas, waarin, te beginnen met 1931, diverse belastingopbrengsten werden gestort, waaronder die van de Gemeentefondsbelasting, welke in alle gemeenten de eigen inkomstenbelasting verving. Deze belastingpot, waaraan het Rijk nog een bedrag toevoegde, werd naar het toen bekende uitgavenpeil en naar draagkracht onder de gemeenten verdeeld; de eene kreeg meer, de andere minder

³⁾ Op de havenkwesie kan binnen het bestek van dit artikel overigens niet worden ingegaan. De aspecten hiervan zijn voldoende belicht in dit tijdschrift. Vgl. „De positie van de Nederlandsche havens in verband met de vernietiging van het achterland” door Joh. Brautigam in „E.-S.B.” van 23 Januari 1946. Niettegenstaande Belgische ingenieurs deelnamen aan de industrialisatie van Duitsland in de negentiende eeuw, schijnen de Belgische kapitaalsinvesteringen daar te laide geen-grootten omvang te hebben. De belangstelling ging meer naar de richting van het Fransche achterland. Juiste cijfers zijn echter niet bekend.

⁴⁾ Het deficit ten laste van Nederland bedroeg in 1938 f. 57 miljoen.

dan de inwoners door middel van de Gemeentefondsbelasting aan het fonds afdroegen, waardoor de verschillen tusschen werk- en woongemeenten voor een groot deel werden opgeheven. Gemeenten, die aan deze uitkeering niet genoeg hadden, konden opcenten op de Gemeentefondsbelasting heffen, waarvan de opbrengst haar rechtstreeks en geheel ten goede kwam¹⁾. Het kwam slechts sporadisch voor, dat gemeenten haar budget niet met eigen middelen sluitend konden maken.

Onvoldoende regeling.

Deze nieuwe regeling bleek niet bestand tegen de gevolgen van de wereldcrisis, die in 1932 steeds scherper vormen ging aannemen. De regeringspolitiek was er op gericht de loonen te drukken en de prijzen te verlagen. Maar met opzettelijke prijsverlagingen voor oogen konden de ondernemers bezwaarlijk produceeren, waarvan het gevolg was ontslag op groote schaal van arbeiders, die nu ten laste van de Overheid kwamen, met het resultaat, dat de kosten terzake van de werkloosheid voor de gemeenten enorm stegen. Wel steunde het Rijk door het toekennen van subsidies, speciaal in de werkloosheidsuitkeeringen, maar deze subsidies waren onvoldoende en hielpen bovendien niet voor die gemeenten, welke nog op andere wijze de gevolgen van de crisis ondervonden.

In 1932 was het aantal noodlijdende gemeenten van 7 tot 14 gestegen, terwijl nog 19 nieuwe gevallen in behandeling kwamen. Maar de Vereniging van Nederlandsche Gemeenten deelde reeds mede, dat in 788 onderzochte gevallen (er waren toen ongeveer 1.050 gemeenten) was gebleken, dat in 1935 vermoedelijk 341 onder rijkstoezicht zouden staan, waarvan er 203 noodlijdend zouden zijn.

Er is in die jaren onderzocht, of de gemeenten niet veel te royaal waren. De begrotingen werden naar de provinciale griffies overgebracht, om te worden bestraald, geopeerd en gemasseerd. Ongeneeslijke patienten werden naar 's Rijks sanatorium doorgezonden. Op 22 December 1933 verscheen een wet tot steun aan noodlijdende gemeenten, waardoor de mogelijkheid werd geopend, zeer speciale voorwaarden aan het gemeentelijk beheer te stellen. De bezuinigingscommissie-Welter publiceerde een rapport met suggestieve hoofdstukjes als: „Wantrouwen in het gemeentelijk financieel beleid” en „Stijging der gemeenteschuld”. Maar in de berekening van die onrustbarende stijging van de schuld bleek een fout van bijna 100 pCt. te zijn geslopen, en onder het hoofdstuk „Wantrouwen” werd geenszins wanbeleid aan de kaak gesteld. En de Wet tot steun aan noodlijdende gemeenten, mitgaders de daarop rustende algemeene maatregel van bestuur, kwam met allerlei onpractische regelen en met normen, die zelfs onbruikbaar waren²⁾ en dan ook niet werden toegepast. Deze wet had practisch geen ander effect dan dat de Regering exorbitante rechten van medezeggenschap verkreeg en tegelijk daarmede medeverantwoordelijkheid. We zullen straks zien, met welk resultaat.

Het Werkloosheidssubsidiefonds.

Na een tijdperk van uitkeeringen van rijksbijdragen in de werkloosheidslasten, die de gemeenten moesten dragen, is in 1935 het Werkloosheidssubsidiefonds ingesteld. In dit fonds werd jaarlijks gestort een rijksbijdrage van pl.m. f. 50.000.000 en 25 pCt. van de belastingcapaciteit³⁾ van alle gemeenten, hetgeen neerkwam op een

¹⁾ Zie hierover: „Gewijzigde gemeentefinanciën” in „E.-S.B.” van 26 Maart 1941, blz. 208.

²⁾ Zie: „De gemeenten en de openbare meening” in „E.-S.B.” van 10 October 1934, blz. 882.

³⁾ Onder dit begrip wordt verstaan de berekende opbrengst over 19/381939 van:

- a. 100 opcenten op de hoofdsom der gemeentefondsbelasting 1e klasse;
- b. 50 opcenten op de hoofdsom der vermogensbelasting;
- c. 80 opcenten op de hoofdsom der grondbelasting-gebouwd;
- d. 25 opcenten op de hoofdsom der grondbelasting-ongebouwd;
- e. de hoofdsom der personeele belasting, vermeerderd met 150 opcenten;
- f. 75 pCt. van de hoofdsom der grondbelasting.

storting van een ongeveer even groot bedrag. De gemeenten kregen uit dit fonds naar bepaalde maatstaven maximaal 85 pCt. van de werkloosheidsuitgaven vergoed. Zij, die daarmede niet konden uitkomen, konden zelfs 99 pCt. ontvangen en hadden zij dan nog een tekort, dan zou de aan het fonds afgedragen belastingcapaciteit geheel of ten deele kunnen worden teruggegeven. Nu kwam het voor, dat 's Rijks financiën niet in staat werden geacht om aan deze toezegging gevolg te geven. In dat geval bleven de gemeenten — waaronder de grootste — met een tekort zitten, zonder dat zij in den technischen zin van het woord noodlijdend waren. Want het deficit was geheel of ten deele het gevolg van de omstandigheid, dat 's Rijks kas niet in staat was het aan de gemeenten blijkbaar te veel afgenomen belastingbedrag terug te geven.

Het Werkloosheidssubsidiefonds is bij een op 30 Augustus 1943 in werking getreden besluit van 15 Juli 1943, gerekend met ingang van 1 Januari 1942, opgeheven. De werkloosheidszorg is, eveneens met terugwerkende kracht, rijks-taak geworden, d.w.z. de gemeenten bleven met de werkzaamheden belast en financieren ook thans nog de uitgaven, doch ontvangen de kosten van steunverlening, van wachtgeldregelingen, van verstrekking van kleding, dekking en schoeisel en van de spaarregeling terug, voorzover zij de aanwijzingen van het Rijk hebben gevolgd⁴⁾.

Deze bezettingsmaatregel is bij het Buitengewoon Besluit Werkloosenzorg van 22 Augustus 1944 practisch bestendigd.

Blijvende noodlijdendheid.

Men zou na deze overheveling van de werkloosheidslasten — die intusschen sterk waren verminderd — naar het Rijk geneigd zijn te verwachten, dat de financieele toestand van de gemeenten aanzienlijk zou zijn verbeterd. Vergaand toezicht en medebestuur van provinciale griffies en de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Financiën hadden mede tot saneering moeten leiden. Maar dat is geenszins het geval. Van de thans ruim 1.000 gemeenten zijn er ongeveer 800 „armlastig”. Het spook van de noodlijdendheid, aanvankelijk met schrik aangezien, wordt thans met een zucht van verlichting binnengehaald. De verantwoordelijkheid voor de financiën is naar het Rijk verlegd. Rijksambtenaren besturen aan de hand van normen met mogelijkheden van modulaties en mitigaties al naar gelang van de plaatselijke omstandigheden. Reeds vóór den oorlog was het zoo, dat onder speciaal toezicht staande gemeenten weer eens iets konden aanschaffen en zelfs een nieuw gemeentehuis konden laten bouwen, waar andere gemeenten zich nog allerlei dingen ontzegden om vooral maar zoo lang mogelijk zelfstandig te blijven.

Reorganisatie van het Gemeentefonds.

Er moet voor deze toenemende noodlijdendheid natuurlijk een algemeene verklaring zijn. Deze ligt hierin, dat de inkomsten op een vóór 1940 liggend peil zijn gefixeerd, terwijl ieder begrijpt, dat de uitgaven sedertdien zijn gestegen.

Hoe is dat in zijn werk gegaan? Tijdens de bezetting is een nieuwe Rijksinkomstenbelasting, met de loonbelasting als vóórheffing, in het leven geroepen, waarvoor de gemeentelijke belasting naar het inkomen, de Gemeentefondsbelasting, moest wijken. Het Rijk heeft toen beloofd de derving van inkomsten, als gevolg van deze afschaffing, in het Gemeentefonds te zullen storten, zoodat het fonds zijn oude betalingen zou kunnen voortzetten. Bij die gelegenheid werden nog andere wijzigingen aangebracht, zelfs van ingrijpenden aard⁵⁾, maar de strekking is deze, dat de gemeenten als geheel en dooreen genomen op het peil van vroeger bleven staan. Het oude Gemeentefonds

⁴⁾ Zie hieromtrent: „Nieuw bestek van de gemeentefinanciën” in „E.-S.B.” van 27 October 1943, blz. 308.

⁵⁾ Zie: „E.-S.B.” van 27 October 1943, t.a.p.

zette nu, met ongeveer hetzelfde bedrag aan middelen, onder den naam van afdeling I zijn bestaan voort, zuiver als een verdeelpot op oude basis, terwijl aan het fonds werd toegevoegd een afdeling II, de bedelpot, waarin het Rijk gelden stort — ten deele als compensatie van het afgenomen vierde deel van de belastingcapaciteit — welke gelden de Regeering naar subjectief inzicht onder de noodlijdende gemeenten verdeelt. Deze bedeling heeft eerst plaats, nadat de Departementen hebben nagegaan, tot welke som alle gemeentelijke tekorten van één bepaald jaar oploopen. Eerst dan is het mogelijk uit den bedelpot (afdeling II van het Gemeentefonds) bepaalde giften toe te wijzen.

De voornaamste oorzaken van het groote aantal en van de grootte van de gemeentelijke tekorten schuilen in deze fixatie van de uitkeering uit de Ie afdeling en het niet kunnen ramen, bij het opmaken van de begrooting, van de uitkeering van de IIe afdeling van het Gemeentefonds.

De Commissie-Oud.

Op 13 Februari 1945 heeft de minister van Binnenslandsche Zaken mede namens zijn ambtgenoot van Financiën de „Commissie herstel financiële zelfstandigheid gemeenten en provinciën”, onder voorzitterschap van Mr. P. J. Oud, oud-minister van Financiën, Voorzitter van de Vereniging van Nederlandsche Gemeenten en Burgemeester van Rotterdam, geïnstalleerd. Zij heeft tot taak, maatregelen te beramen tot herstel van de financiële zelfstandigheid van de gemeenten en van de provinciën en hierbij in het bijzonder aandacht te schenken aan de vragen:

a. of bij de bestaande taakverdeling tusschen het Rijk, de provinciën en de gemeenten wellicht wijziging wenschelijk en mogelijk is in de verdeling van de financiële lasten, dan wel of, terwille van een betere financiële verhouding, wijziging in die taakverdeling noodig is;

b. of het gewenscht is, te streven naar inkrimping van het gemeentelijk budget door uitgaven van de gemeenten naar het Rijk over te hevelen ⁶⁾.

Nu is het opvallend, dat van de oorzaken der gerezen moeilijkheden niet wordt gesproken. De Minister memoreert slechts de voorloopig getroffen maatregelen en constateert dan, dat „deze niet konden voorkomen, dat een vrij groot aantal gemeenten noodlijdend bleef en nog meer gemeenten aangewezen waren op bijzondere uitkeeringen uit het Werkloosheidssubsidiefonds, welke haar weliswaar niet noodlijdend maakten, maar toch wel van het Rijk financieel afhankelijk met de daaraan verbonden, zij het eenigszins gematigde, curatele⁶⁾”.

„Het is deze curatele, welke zoo fnuikend werkt. Het is begrijpelijk, dat het Rijk toezicht wil uitoefenen op de besteding van gelden door gemeenten, welke als sluitpost op haar begrooting hebben een bijdrage van het Rijk. Begrijpelijk ook, dat dit toezicht zich niet kan beperken tot de vraag of de gelden doelmatig worden besteed, maar verder moet gaan en zich op het standpunt van de onvermijdelijkheid van de uitgaven moet plaatsen”.

„Maar even begrijpelijk en duidelijk is ook, dat zulk een toezicht funest is voor de ontplooiing van het gemeentelijke leven, voor haar zelfwerkzaamheid en voor het verantwoordelijkheidsbesef van haar bestuurders. Met hoe goede bedoelingen partijen ook bezield mogen zijn, zulk een systeem leidt te gemakkelijk tot een overvraging door de eene en een onderbieding van de andere partij, in plaats van afweging — in eigen kring — van de financiële tegen de andere belangen”.

Taakverdeling tusschen Rijk en gemeenten.

Is het juist, dat de taakverdeling in het raam van de

financieele verhouding tusschen het Rijk en de gemeenten aan de orde wordt gesteld? Moeten de gemeenten ter herkrijging van haar zelfstandigheid — ook weer tijdelijk? — de politie aan het Rijk uitleveren, de brandweer tot rijks-taak verklaren, het onderwijs afstooten, de armenzorg overhevelen en van de openbare nutsbedrijven voor een schotel linzen het eerstgeboorterecht verkoopen? Dat mag men niet verwachten. Zeker, er is al het een en ander overgegaan, waarbij de gemeenten heusich niet altijd à tort et à travers aan de bestaande indeeling hebben vastgehouden. Ik herinner aan de gemeentelijke arbeidsbureaux, die nu rijksdiensten zijn geworden, omdat zulks doelmatiger werd geacht. De gemeenten hebben hier indertijd initiatief getoond en het Rijk heeft het werk overgenomen. Een anderen keer hebben de gemeenten zich tegen de centralisatie verzet, zooals bijv. bij de naasting van de gemeentelijke telefoonbedrijven, hetgeen technisch niet noodig was, maar voor den P.T.T. een kluisje betekende, omdat 5 à 6 miljoen gulden per jaar aan winst wordt ingeslikt. En nu nog doet men aanslagen op gemeente gas-, waterleiding- en electriciteitsbedrijven. De gemeenten erkennen, dat dwergondernemingen, die bijv. voor de gasopwekking nog bestaan, veelal beter kunnen worden samengevoegd, maar overigens willen zij zelf de belangen van de ingezetenen behartigen, omdat op deze wijze door haar beter, meer en intensiever voor die belangen wordt gewaakt dan door een rijksdienst, wiens contact met de bevolking minder innig is en wiens ambtenaren aan overplaatsing onderhevig zijn. Men vergete niet, dat er een zeker optimum in de grootte van ondernemingen is en dat verdere centralisatie tot stroefheid moet leiden. De voorbeelden liggen voor het grijpen⁶⁾.

Maar wat zou een andere taakverdeling voor de overheidsfinanciën beteekenen? Het overhevelen van uitgaven naar het Rijk brengt geen oplossing. Zou men dan wel geld hebben om de uitgaven te bestrijden? Dat zou beteekenen, dat de Regeering de financiën wel heeft, maar niet wil afstaan, alleen maar omdat de gemeenten de leiding hebben. Mag men aannemen, dat het Rijk goedkooper, efficiënter werkt? Het tegendeel is waar. Men zie, wat de goedkoopste betreft, naar de politie, waarvan in de pas gepubliceerde gemeentebegrooting van Rotterdam wordt gezegd, dat het Rijk van de geraamde f. 10.500.000 niet minder dan f. 6.000.000 per jaar voor zijn rekening neemt, omdat dit de meerdere kosten zijn tengevolge van 's Rijks bemoeiingen. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor de brandweer; het enkele feit, dat de gemeente deze taak overneemt en een beroep kan doen op den burgerzin, leidt tot een besparing in het eerste jaar van f. 400.000 op een bedrag van f. 1.600.000. En nog heeft het gemeentebestuur er voor moeten vechten om de brandweer terug te krijgen. Wil men andere voorbeelden van voor, tijdens en na den oorlog, men kan ze krijgen. Men vrage eens rond in de praktijk. Ik ken een dienst, waarop door rijksambtenaren veel aanmerkingen werden gemaakt, vooral op de kosten van vervoer. Nog geen drie weken, nadat men in arren moede van gemeentewege had gezegd: „Doe het zelf maar”, waren de prijzen, die betaald moesten worden, reeds tweemaal verhoogd! En dit geldt niet alleen voor het beheer van diensten en bedrijven, maar ook voor het bestuur in zijn volten omvang. Decentralisatie van het bestuur verlaagt de kosten en is een voorwaarde voor een goed en efficiënt beheer.

Nieuwe inkomstenverdeling.

Wanneer de gemeentelijke bemoeiingen noch voor een betere behartiging, noch wegens mindere kosten naar het Rijk overgaan, zal er niets anders opzitten dan te erkennen, dat het Rijk, zelf belasting innende en zelfs belastinggebied van de gemeenten afnemende, een deel van zijn ontvangsten aan de gemeenten behoort af te staan.

Hoe staat het met de rijks- en gemeentelijke belastingopbrengsten?

⁶⁾ Installatierede van Minister Beel en antwoord van Mr. P. J. Oud, opgenomen in „Weekblad voor Gemeentebelangen” van 15 Maart 1946.

Beknopt overzicht van de rijks- en gemeentelijke belasting-opbrengsten.

	Opbrengst in miljoenen gulden.					
	Rijk			Gemeente ¹⁾		
	1930	1938	1947 (Raming)	1930	1938	1947
Belastingen naar het inkomen ..	111	85	a 660 b 340	165	122	—
Omzetbelasting Ondernemingsbelasting ..	—	77	330	—	—	96
Totale opbrengst van de belastingen ..	583	600	2.205	240	290	257 ²⁾

¹⁾ Met inbegrip van de belastingen geheven ten bate van de fondsen.

²⁾ Globale schatting:

a. Inkomstenbelasting;

b. Loonbelasting.

Opmerking: Na 1930 zijn de jaarlijksche opbrengsten der belastingen aanvankelijk door den teruggang van de conjunctuur minder geworden. Na 1936 zijn deze weer gestegen. De hoog geraamde opbrengst van de inkomstenbelasting en loonbelasting voor 1947 is eensdeels een gevolg van het invoeren sedert 1941 van een nieuwe rijksinkomstenbelasting met hogere tarieven en gelijktijdige opheffing van de gemeentefondsbelasting en anderzijds van de sterke stijging van de individuele inkomens na de bevrijding. Door de voorgenoemde wijziging van het tarief der inkomstenbelasting en de invoering van onbelaste reserveeringen zal de opbrengst dezer belasting met tientallen miljoenen verminderen. Daarentegen zal door de voorgestelde wijziging der omzetbelasting de opbrengst van deze belasting met meer dan 100 miljoen gulden toenemen.

Uit de rijksmiddelen zijn sommen beschikbaar gesteld voor de fondsen — thans nog het Gemeentefonds — welke over de gemeenten worden verdeeld. Voorts zijn de werkloosheidskosten voor rekening van het Rijk genomen.

De splitsing is als volgt:

Opbrengst der Rijksbelastingen in duizenden gulden.

	1930	1938	1947 (Raming)
Grondbelasting	26.439	10.465	—
Dividend- en tantiëmebelasting	26.918	24.624	—
Couponbelasting	—	4.997	—
Belasting doode hand	—	2.110	—
Inkomstenbelasting	102.479	84.836	660.000
Loonbelasting	—	—	340.000
Verdedigingsbelasting II	9.495	—	—
Vermogensbelasting (natuurlijke personen)	23.918	21.418	90.000
Idem (rechtspersonen)	—	—	36.000
Verdedigingsbelasting I	18.264	11.286	—
Successierechten	43.945	50.322	60.000
Personeele belasting	35.546	—	—
Invoerrechten	67.126	99.152	120.000
Statistiekrecht	4.030	2.460	1.300
Accijnzen	156.113	142.077	213.250
Gouden en zilveren werken	1.081	577	600
Rijwielen	6.885	8.189	—
Wegenbelasting	10.887	—	—
Motorrijtuigenbelasting	—	22.998	20.000
Omzetbelasting	—	77.132	330.000
Rechtsverkeerbelasting	49.924	37.718	30.000
Dividendbelasting	—	—	41.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	—	—	2.000
Vennootschapsbelasting	—	—	140.000
Commissarissenbelasting	—	—	1.000
Vereveningsaetling	—	—	150.000
	583.050	610.361	2.205.150

(Zie ook nevenstaande tabel).

Men begrijpt, dat het Rijk bijzondere uitgaven heeft te doen voor defensie, den waterstaat, den diplomatieken dienst e.d. Maar het is zeker, dat het Rijk uit de belastingen naar het inkomen middelen haalt, die aan de gemeenten werden onttrokken. Uit de inkomsten(loon-)belasting trekt het Rijk 1 milliard gulden, tegen ruim f. 111.000.000 in 1930. In 1930 waren de opbrengsten van de Rijks- en gemeentelijke inkomstenbelastingen tezamen 276 miljoen gulden, in de verhouding 111 : 165. In dezelfde verhouding zou het Rijk uit dezen hoofde thans f. 402.174.000 moeten ontvangen en de gemeenten tezamen f. 597.826.000. Om de orde van grootte van de getallen, waar het hier om gaat, aan te geven, zij vermeld, dat de Ie afdeling van het Gemeentefonds ruim f. 100.000.000 en de IIe af-

Opbrengst der Gemeentel. belastingen in duizenden gulden.

	1930	1938	1947 ¹⁾
Grondbelasting, hoofdsom en opcenten	12.919	36.517	± 70.000
Straatbelasting e.d. op ongebouwde eigendommen	11.102	21.640	± 22.000
Opcenten dividend- en tantiëmebelasting	8.961	7.869	—
Zakelijke belasting op het bedrijf	3.561	2.409	—
Vergunningsrecht	1.156	1.550	± 1.500
Verzekering tegen brand-schade	1	1.459	± 1.500
Recht op de mijnen	779	947	± 1.000
Gemeentefondsbelasting	—	—	—
hoofdsom	—	63.826	—
Idem opcenten	—	58.754	—
Opcenten vermogensbelasting	5.668	12.945	—
Personeele belasting	—	—	—
hoofdsom	—	25.535	± 21.000
Idem opcenten	23.009	44.056	± 32.000
Hondenbelasting	1.370	1.589	1.500
Vermakelijkhedenbelasting	6.100	6.054	± 10.000
Openbare aankondigingen	12	13	13
Woonforensenbelasting	—	18	18
Ondernemingsbelasting	—	—	96.000
	239.718	290.341	256.531

¹⁾ De voor 1947 opgegeven cijfers zijn zeer globaal geschat.

deling na speciale versterking f. 85.000.000 beloopt. Ieder weet, dat het Rijk de f. 600 miljoen, die toereikend zouden zijn om alle gemeentelijke tekorten te dekken, ook al zou het verminderd worden met nog enkele verrekningen in verband met de reorganisatie van het fonds en zelfs het vervallen Werkloosheidssubsidiefonds, niet kan missen. Doch het staat evenzeer vast, dat het Rijk de heffing van een gemeentelijke inkomstenbelasting onmogelijk heeft gemaakt. Rijk en gemeenten bearbeiden voor een groot deel hetzelfde terrein, hetgeen hier alleen geldt voor de inkomsten, maar ook voor de uitgaven. Het is niet juist te achten, dat de gemeenten moeten bedelen om hetgeen de sterkere broer zich te veel, dus ten onrechte, heeft toegeëigend. Het gaat nog niet eens om de vraag, of het nu precies 300 of 600 miljoen gulden is, dat de gemeenten zelf of via een gemeenschappelijke inkomstenbelasting te weinig kunnen heffen. Maar wel om aan te toonen, dat de noodlijdendheid geen wezenlijken grondslag heeft. Reeds tien jaar geleden werd gezegd: „Gij zult geen leem meer krijgen, maar toch evenveel stenen bakken”.

Het gevolg van het systeem van bedeling is, dat de Rijks- en gemeentelijke Overheid twee partijen gaan vormen, die elkaar de bitterste verwijten kunnen maken, wanneer omtrent bepaalde punten verschil van meening zou ontstaan. Het Rijk kan zeggen: „Ge werkt tenslotte met mijn geld, ik geef niets meer”. En de gemeenten mogen volhouden: „Mijn armoede is ontstaan, doordat Gij mijn bronnen in beslag hebt genomen en mij verhindert, nieuwe te slaan”. Dit geforceerde pauperisme plaatst beide partijen in een toestand, waarin tenslotte geen van beiden zich geheel, dus niet verantwoordelijk kan achten. Dat is wel een hoogst ondoelmatige situatie om bestuur te voeren.

Voorloopige voorziening.

De Commissie-Oud heeft de bevoegdheid tusschentijds voorstellen in te dienen, welke tot verbetering van de situatie kunnen leiden. Allereerst ware te verlangen, dat de Ie afdeling van het Gemeentefonds door ruimere middelen wordt gevoed. In de tweede plaats zullen aan de IIe afdeling bedragen moeten toevloeien om de gemeenten in staat te stellen hogere uitgaven, welke onvermijdelijk zijn, te kunnen financieren, zooals bijv. de hogere kosten wegens armenzorg. De uitkeering uit de Ie afdeling is, voorzover deze met de armenzorg verband houdt, in enkele gevallen gebaseerd op een zesde deel van de tegenwoordige uitgaven. Dit zijn dan voorloopige maatregelen om de tekorten niet verder te doen ophopen.

Voor de geaccumuleerde crisis- en oorlogsuitgaven zal nog een afzonderlijke regeling moeten worden getroffen. Uiteindelijk zullen de gemeenten een eigen belastinggebied moeten hebben om zelfstandig te kunnen optreden en zich bij het nemen van maatregelen van de financiële consequenties bewust te zijn.

Het Rijk wil nog geen belastinggebied toestaan, omdat, indien het een zoodanig gebied vrij gaf, dit niet geheel worden bewerkt, daar niet alle gemeenten evenveel noodig hebben en de belastingen dus hier en daar zouden worden verlaagd. Het Rijk acht dit onder de tegenwoordige omstandigheden verkeerd. Men kan zich hierbij neerleggen, maar dan moet de consequentie zijn, dat de gemeenten daarvan niet langer de dupe worden en dat haar het eigen leven mogelijk wordt gemaakt, door bijv. aan elke gemeente een vast percentage uit te keeren van bepaalde rijksbelastingen, welke in de betrokken gemeente worden ontvangen, dus ook van de omzetbelasting en de accijnzen. Steden als Amsterdam en Rotterdam getroosten zich millioenen voor de havens, voor welker gebruik de gemeenten slechts tegemoetkomingen in de kosten kunnen vragen, maar die het Rijk bronnen van inkomsten verschaffen. Daarnaast zullen nog middelen moeten worden gevonden tot overbrugging van de oude tekorten en te zijner tijd zal een eigen gemeentelijk belastinggebied, voorwaarde voor het dragen van verantwoordelijkheid, moeten worden aangewezen.

Dit zijn zaken van latere zorg. Hoe spoediger het inzicht verkregen wordt, dat het onbillijk is, dat het Rijk, met gebruikmaking van gemeentelijk belastinggebied, zelf meer int doch de gemeenten met hogere uitgaven laat zitten, hoe eerder de gemeenten rijp zullen zijn om een voorloopige oplossing tot stand te brengen.

Eerst dan zullen de gevoelvollen woorden over zelfwerkzaamheid, functionele decentralisatie, subsidiariteit, e.d., inhoud krijgen. De stem is wel Jacobs stem, maar de handen zijn Ezaus handen.

J. HASPER.

DE FRANSCHE WET OP DE OORLOGSSCHADE.

Een Fransche wet van 28 October 1946, bekend gemaakt in het Staatsblad van 29 October 1946, bevat de algemeene regeling voor de vergoeding van oorlogsschade in Frankrijk. Nu ook in Nederland een wettelijke regeling voor de deur staat, kan het van belang zijn, in korte trekken den algemeenen inhoud van de Fransche regeling mede te deelen¹⁾.

De wet is ingedeeld in acht titels en bevat 78 artikelen.

De eerste titel geeft de *algemeene beginselen*. Het eerste artikel bevat een plechtige verklaring: „La République proclame l'égalité et la solidarité de tous les Français devant les charges de la guerre”. Met een tikje overdrijving kan worden geconstateerd, dat de andere 77 artikelen de uitzonderingen op dit beginsel bevatten.

Volgens artikel 2 geven alle vastgestelde materiele schade, die door oorlogshandelingen in alle Fransche departementen en in de overzeesche gebieden, welke afhangen van het Fransche Ministerie voor Overzeesche Gebiedsdeelen, rechtstreeks zijn veroorzaakt aan onroerende en roerende goederen, recht op algeheele schadeloosstelling.

Volgens artikel 4 zal deze schadeloosstelling worden uitgekeerd naar volgorde van de urgentie in het kader van een vijfjarenplan en van het algeheele plan tot uitrusting en moderniseering. De wijze van financiering is voorbehouden aan een nadere wet. Daartoe zal een autonome kas worden ingesteld.

De tweede titel handelt over het recht op *schadeloosstelling*.

Volgens artikel 6 zullen als onder deze wet begrepen oorlogsschaden worden beschouwd:

1. de schade, welke het gevolg zijn van de vijandelijke bezetting;
2. de schade, welke zijn veroorzaakt door de werkzaamheden, verbonden aan het opruimen van mijnen e.d.;
3. de schade, welke sedert de mobilisatie of de opening van de vijandelikheden zijn veroorzaakt door ontploffing, verbranding, uitvloeiing en uitstrooming van oorlogswerktuigen of ontplofbare, ontvlambare, bijtende of vergiftige stoffen, welke hetzij zijn achtergelaten, hetzij zich bevinden onder de hoede van den Staat, de geallieerde legers, openbare lichamen of een voor deze werkende onderneming, hetzij voor hun rekening worden vervoerd;
4. de schade, welke zijn geleden door Fransche schepen of aan boord daarvan;
5. de schade aan visschersschepen.

Voor verdere oorlogsschaden wordt nog een nadere wet in het vooruitzicht gesteld.

Volgens artikel 10 geldt de regeling voor Franschen en daarmede gelijk te stellen personen.

Krachtens artikel 11 zijn vreemdelingen uitgesloten onder voorbehoud van regelingen bij internationale verdragen. Evenwel kunnen zij volgens artikel 12 voorschotten ontvangen, wanneer het gaat om dringende gevallen, waarin het herstel noodzakelijk is in het belang van de Fransche economie.

De derde titel handelt over de *uitkeering*.

Artikel 15 bevat het belangrijke voorschrift, dat het recht op een uitkeering voor wederopbouw slechts wordt toegekend aan degenen, die werkelijk opbouwen. Zij wordt gegeven ter hoogte van de vervangingswaarde in den vorm, waarin het verlorene zich bevond ten tijde van het verlies, met aftrek ter zake van nieuw voor oud tot een maximum van 20 pCt. Luxe wordt niet medegerekend. Onder de aftrekposten komt voor het bedrag van uitbetaalde verzekeringen, verminderd met de daarvoor gestorte bedragen. De vervangingswaarde wordt volgens artikel 20 berekend naar prijzen, welke de minister van Wederopbouw en Ruimtelijke Ordening (le Ministre de la Reconstruction et de l'Urbanisme) vaststelt, daarbij geadviseerd door een commissie, waarvan de Minister den voorzitter zal aanwijzen en die voor gelijke deelen vertegenwoordigers van den Staat en van de gedupeerden zal bevatten. In elk departement zullen voor deze prijzen vermenigvuldigingscoëfficiënten worden toegepast, die de Minister van tijd tot tijd zal vaststellen op voorstel van de departementale wederopbouwcommissie.

Indien de gedupeerde afziet van den herbouw of deze niet volbrengt binnen het tijdvak, dat wordt bepaald door den Minister, dan ontvangt hij, zoo bepaalt artikel 19, slechts 30 pCt. van de vervangingswaarde. De Staat betaalt in dat geval met een rentedragend waardepapier. Op verzoek van den gedupeerde kan dit worden vervangen door een lijfrente, welke, wanneer de gedupeerde ouder is dan 65 jaar, kan worden berekend op een bedrag van 50 pCt. van de vervangingswaarde, mits deze waarde niet hooger is dan 2 millioen francs.

Artikel 21 bepaalt met betrekking tot artikelen voor dagelijksch gebruik of huisraad, dat de vervangingswaarde als volgt wordt bepaald:

1. wanneer de gedupeerde de waarde van het verlorene kan bewijzen, ontvangt hij de vervangingswaarde ten tijde van de toekenning van de schadeloosstelling;
2. wanneer de gedupeerde, zonder de waarde te kunnen bewijzen, toch de samenstelling van het verlorene aanneemelijk kan maken, wordt de vervangingswaarde berekend volgens prijzen, welke de bovenvermelde commissie vaststelt voor soortgelijke voorwerpen;
3. wanneer de gedupeerde noch de waarde noch de

¹⁾ Voor dengene, die van de bijzonderheden kennis wil nemen, worde medegedeeld, dat de tekst ook is gepubliceerd in den „Moniteur Officiel du Commerce et de l'Industrie” No. 1216 van 7 November 1946.

samenstelling van de verloren gegane goederen kan bewijzen, dan wordt deze gesteld op 90.000 francs per woning, wanneer het meubilair geheel verloren is gegaan. Dit bedrag wordt verhoogd met 30 pCt. voor elken inwonenden persoon in de rechte lijn en met 15 pCt. voor elken anderen persoon, die in den regel deel uitmaakte van hetzelfde huisgezin.

Volgens artikel 22 worden voor agrarische bedrijven eveneens waardetabellen opgesteld.

Artikel 23 geeft voor bosschen en wouden, wijngaarden, boomgaarden, kwekerijen, tuinbouwbedrijven e.d. nog een afzonderlijk voorschrift.

Artikel 25 bepaalt, dat de schadeloosstelling voor den inventaris van industriele en handelsbedrijven, ambachtsbedrijven en voor beroepsuitoefening eveneens volgens bepaalde tabellen wordt berekend. Voorraden worden over het algemeen vergoed op een basis van een gebruik gedurende drie maanden in de betrokken onderneming.

Aftrek van nieuw voor oud vindt volgens artikel 27 niet plaats:

1. voor onroerend goed in hoofdzaak bewoond door den eigenaar of door een familielid in de rechte lijn, mits de eigenaar niet is aangeslagen in de inkomstenbelasting voor meer dan 500.000 francs en de kadastrale huurwaarde van het onroerend goed niet een zekere nader te bepalen som te boven gaat;
2. voor visschersschepen van minder dan 5 ton;
3. voor openbare gebouwen e.d., die het eigendom zijn van gemeenten, departementen, diensten of daarmede verbonden administratieve instellingen.

In de tweede afdeeling van den derden titel worden enkele voorschriften gegeven met betrekking tot de besteding van de schadeloosstelling.

De vierde titel geeft voorschriften omtrent de *aanvraag van schadeloosstelling*.

De vijfde titel behandelt de *uitbetaling van de schadeloosstelling en de toekenning van leeningen*.

Volgens artikel 41 wordt de schadeloosstelling voor goederen voor dagelijksch en huishoudelijk gebruik in gedeelten betaald. Dit artikel en artikel 4 uit de afdeeling Algeméene Bepalingen geven daaromtrent nadere voorschriften.

Artikel 42 behandelt de betaling voor andere schaden. Hierop kunnen voorloopige voorschotten worden gegeven. Wanneer aan de vergoeding voor den herbouw een subsidie of eenige andere geldelijke faciliteit is verbonden, welke krachtens eenige andere wet wordt gegeven ten behoeve van uitbreiding of verbetering, dan worden deze gelden op dezelfde tijdstippen en onder dezelfde voorwaarden verstrekt.

Artikel 43 schrijft voor, dat de uitkeeringen niet vatbaar zijn voor beslag dan van de zijde van de schuldeischers, wier vordering voortkomt uit de herbouwwerkzaamheden.

Volgens artikel 44 stelt de Staat financiële instellingen in staat om leeningen toe te kennen, teneinde het verschil tusschen de werkelijke herbouwkosten en de uitkeering (bijvoorbeeld ontstaan door den aftrek voor verbetering van oud tot nieuw) te overbruggen.

Artikel 45 houdt in, dat voor deze vordering en de daarop vallende rente en andere bijkomstige vorderingen aan den geldgever een speciaal voorrecht wordt verleend op de betreffende onroerende goederen, waartoe hij een inschrijving op het hypotheekbureau krijgt. Het is mogelijk het onderpand contractueel te beperken. Dit voorrecht geeft den uitleener voorrang boven alle andere voorrechten en hypotheeken, behalve dat voor gerechtskosten.

De zesde titel handelt over de *contrôle en de rechtspraak*.

Volgens artikel 48 worden in elk departement één of meer departementale en kantonnale oorlogsschadecommissies ingesteld, teneinde de beslissingen, waarbij de

rechten van de gedupeerden worden bepaald, te controleren, in het bijzonder wat betreft oorzaak, aard en teekenis van de schaden, alsmede om in de geschillen, welke daartoe betrekking hebben, te arbitreeren.

Volgens artikel 49 zijn de kantonnale commissies samengesteld uit een magistraat als voorzitter, een ambtenaar of een oud-ambtenaar, aangewezen door den minister van Financiën, en een gedupeerde, die door de rechtbank van dezelfde streek wordt benoemd uit kandidaten, die zijn voorgesteld door de voornaamste organisaties van oorlogsslachtoffers in het district van de commissie. De departementale commissies hebben een soortgelijke samenstelling.

Artikel 51 machtigt den minister voor den Wederopbouw en de Ruimtelijke Ordening tot de benoeming van een regeeringscommissaris bij elke commissie.

De artikelen 53 e.v. regelen dan de procedure. Elke beslissing van den Minister of een door hem gemachtigde, waarbij een schadeloosstelling wordt toegekend tot en met 10 miljoen francs, moet binnen 8 dagen worden kenbaar gemaakt aan de betrokken kantonnale commissie, die haar bevestigt of, na behoorlijke oproeping van de partijen, wijzigt. Voor vergoedingen boven de 10 miljoen francs wordt dezelfde werkzaamheid verricht door de departementale commissie. Wanneer binnen twee maanden na de kennisgeving de betrokken commissie geen uitspraak heeft gedaan, wordt de beslissing geacht te zijn bevestigd. Van de beslissingen van de kantonnale commissies bestaat beroep op de departementale commissie van hetzelfde departement. Van beslissingen van de departementale commissies staat voor beide partijen de mogelijkheid open tot een beroep op de Nationale Commissie voor de Oorlogsschade, waarvan de samenstelling nader zal worden geregeld. De verschillende commissies werken en beslissen als commissies van scheidslieden. Zij beslissen bij meerderheid van stemmen, waarbij de voorzitter eventueel de beslissende stem heeft. Deze arbitrale vonnissen kunnen slechts worden aangevochten voor de Hoofdcommissie van Cassatie in Oorlogsschaden (Commission Supérieure de Cassation de Dommages de Guerre) wegens machtsoverschrijding, incompetentie, schending of onjuiste toepassing van de wet.

Artikel 59 regelt de samenstelling van de Hoofdcommissie van Cassatie in Oorlogsschaden. Zij bestaat uit 16 leden van de magistratuur. Zij is verdeeld in vijf kamers, welke elk voor zich in hoogste ressort kunnen beslissen. Elke kamer bestaat uit één van de vice-presidenten van de Hoofdcommissie en twee andere leden. Het is mogelijk een uitspraak in een zitting van de geheele commissie uit te lokken, waartoe de bevoegdheid berust bij haar voorzitter, bij een kamer of bij den regeeringscommissaris. De behandeling van de zaken en de uitspraken geschieden op dezelfde wijze als het geval is bij voorzieningen in cassatie voor den Raad van State.

Deze procesrechtelijke voorschriften worden voortgezet in den zevenden titel, welke handelt over de *vertegenwoordiging van de gedupeerden*. Deze titel bevat niet slechts procesrechtelijke voorschriften, doch regelt ook den gemeenschappelijke bouw.

Artikel 63 schrijft immers voor, dat personen, die aanspraak hebben op een schadeloosstelling tot herbouw, de vrijheid hebben om zich samen te voegen in coöperatieve herbouwmatschappijen. Van belang is ook nog artikel 66 uit dezen titel, dat voorschrijft, dat voor een eigenaar, die om de een of andere reden in gebreke blijft, door den minister voor den Wederopbouw en de Ruimtelijke Ordening aan den president van een rechtbank kan worden gevraagd, een voorloopigen vertegenwoordiger van den betrokkene aan te wijzen, die dan voor de uitvoering van de wet in zijn plaats treedt.

Tenslotte bevat de achtste titel *verschillende voorschriften*; de eerste afdeeling geeft bepalingen van fiscalen aard, de tweede strafbepalingen. De derde afdeeling tenslotte

bevat nog eenige algemeene voorschriften en bepalingen van overgangsrecht.

Volgens artikel 78 is de wet in werking getreden op 1 Januari 1947.

* * *

Het heeft weinig zin, zich in dit stadium van de zaak te begeven in een critische of rechtsvergelijkende bespreking van deze voorschriften. In de eerste plaats moet nog een en ander bij nadere wettelijke maatregelen worden uitgewerkt, terwijl voorts de wijze van toepassing waarschijnlijk van overwegende beteekenis zal worden voor de beoordeeling van de waarde van dit stuk wetgevend arbeid. Wellicht kan intusschen deze en gene, die zich thans bezig houdt met dezelfde materie in ons land, zich spiegelen aan een of ander onderdeel van de in het bovenstaande in groote lijnen beschreven Fransche regeling.

Mr. W. F. LICHTENAUER.

AANTEKENINGEN.

HET ECONOMISCH RAPPORT VAN PRESIDENT TRUMAN.

Op 8 Januari jl. heeft President Truman aan het Congres een economisch rapport aangeboden, waarin een overzicht wordt gegeven van de economische ontwikkeling der Vereenigde Staten gedurende 1946. Tevens geeft het rapport een samenvatting van de economische perspectieven voor 1947, terwijl tenslotte richtlijnen voor de toekomst worden uitgestippeld. Gezien de economische beteekenis van de Vereenigde Staten voor de wereldhuishouding is er alle aanleiding enkele punten uit dit rapport naar voren te brengen.

De President wijst in de eerste plaats op het feit, dat de werkloosheid in 1946 minimaal was; het aantal werkzame personen bedroeg ongeveer 58 miljoen, het aantal werkzoekenden ongeveer 2 miljoen (d.i. ruim 3 pCt.). Voorts lag ook de totale productie op een hoog peil, en wel 50 pCt. boven het „predefensie level“ van 1939 en slechts 15 pCt. beneden het maximum, dat in den oorlog werd bereikt. Verdere verhooging is mogelijk, wanneer „bottle necks“, materiaaltekorten, arbeidsconflicten e.d. zijn geëlimineerd. Eén belangrijk probleem bleef echter in 1946 onopgelost: het combineren van het maximum aan koopkracht met het maximum aan werkgelegenheid. Dit was een gevolg van de prijsstijging, die in de tweede helft van 1946 na het opheffen van de prijsbeheersching intrad; verreweg de meeste inkomens bleven bij deze prijsstijging

ten achter. De winsten van het bedrijfsleven evenwel vertoonden na de afschaffing van de prijsbeheerschingsmaatregelen over het algemeen een aanmerkelijke stijging. In deze scheeftekening van de inkomensstructuur ligt het belangrijkste probleem, dat bedrijfsleven en Overheid in de naaste toekomst hebben op te lossen.

Teneinde een indruk te geven van „the size of the job ahead“, gaat de President vervolgens in op het in het rapport opgenomen „nationale budget“. Dit budget geeft een overzicht van de verdeling van inkomsten en uitgaven over consumenten, bedrijfsleven, Overheid en buitenland (importen en exporten). Het is een middel voor het meten van de economische activiteit. „Use of this device“, zoo wordt uitdrukkelijk opgemerkt, „is not wedded to any particular economic theory“.

Onderaan deze bladzijde volgt een vergelijkend overzicht van het budget voor de jaren 1939, 1944 en 1946.

Dit overzicht, zoo zegt de President, toont enkele belangrijke verschuivingen. De stijging van het bruto nationaal product wijst, zelfs na correctie voor veranderingen van het prijsniveau, op een ontwikkeling in de richting van „an economy of unparalleled employment and production“. Wat de onderlinge verhouding der verschillende posten betreft, moet worden opgemerkt, dat de overheidsuitgaven in 1944 meer dan de helft van het totale budget uitmaakten, terwijl in 1946 consumenten en bedrijfsleven weer de leiding namen. Men dient echter niet te vergeten, dat de stijging in de uitgaven van deze groepen met name in de tweede helft van 1946 in belangrijke mate werd veroorzaakt door de sterke prijsstijging.

Vandaar, dat het probleem van de koopkracht den President de meeste zorgen baart. Onder de gegeven omstandigheden — spanning tusschen loonen en prijzen — zijn voor 1947 ernstige moeilijkheden in dit opzicht te verwachten. Verhooging van de consumptieve koopkracht door middel van consumptieve credieten zou slechts een zeer tijdelijke oplossing beteekenen. Een andere mogelijkheid is het verhoozen van de geldinkomen der getroffen bevolkingsgroepen. Dit zou echter het bedrijfsleven weer in moeilijkheden kunnen brengen en bovendien de beruchte spiraalbeweging van loonen en prijzen in het leven kunnen roepen. De eenige oplossing is daarom gelegen in het doorvoeren van prijsverlagingen; daarnaast blijft ongetwijfeld verhooging van loonen in bepaalde, speciaal getroffen sectoren, overweging waard.

Een exacte voorspelling van den gang van zaken in

„The Nation's Economic Budget“, 1939, 1944 en 1946¹⁾.
(in miljarden dollars, tegen de telkenjare geldende prijzen)

Groep	1939			1944			1946 *)		
	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo
<i>Consumenten</i>									
Inkomen na aftrek van belastingen	68			133			142		
Uitgaven		62			99			127	
Besparingen (+)			+ 6			+ 34			+ 15
<i>Bedrijfsleven</i>									
Onverdeelde winsten en reserves	8			11			11		
Bruto kapitaalvorming ²⁾		10			4			27	
Ontvangstenoverschot (+) of kapitaalvorming (—)			— 2			+ 7			— 16
<i>Buitenland</i>									
Netto importen									
Netto exporten		1			— 2			5	
Netto uitgaven aan het buitenland			— 1			+ 2			— 5
<i>Overheid</i>									
(Federaal, afzonderlijke Staten, lokaal)									
Ontvangsten van het publiek, andere dan leeningen	15			59			57		
Betalingen aan het publiek		18			104			55	
Saldo			— 3			— 45			+ 2
<i>Correcties</i>									
Overheid aan het publiek ³⁾	— 2	— 2	0	— 5	— 5	0	— 16	— 16	0
Overheid aan het buitenland ⁴⁾					— 2	+ 2		— 4	+ 4
Totaal, bruto nationaal product	89	89	0	198	198	0	194	194	0

¹⁾ Het materiaal, waaruit dit overzicht is samengesteld, is in een appendix van het rapport nader uitgewerkt. ²⁾ Voorloopige cijfers.

³⁾ Incl. bouwnijverheid, excl. netto exporten. ⁴⁾ Werkloosheidsuitkeringen, uitkeringen aan veteranen, etc. ⁵⁾ Leeningen aan het buitenland, bijdragen aan internationale organisaties, „reimbursable lend-lease“, etc.

1947 is; zoo zegt het rapport, niet te geven. Daarom wordt volstaan met de volgende opsomming van gunstige en ongunstige factoren:

a. *Inkomsten en uitgaven der consumenten.*

Gunstige factoren: de sterke vraag naar allerlei nog schaarsche goederen zal in 1947 blijven bestaan. Aan te nemen valt, dat deze vraag zich met name op duurzame goederen zal richten, die thans ruimer beschikbaar komen; de prijzen van niet duurzame goederen, in 1946 bijzonder hoog gestegen, zullen daardoor kunnen dalen.

Ongunstige factoren: de koopkracht van verreweg de meeste inkomenstrekkers is gedaald. In verband daarmee zijn ook hun besparingen in omvang afgenomen: terwijl de consumenten in 1944 van hun totaal beschikbare inkomen 28 pCt. bespaarden (ten deele komt hierin de zwevende koopkracht, tijdens den oorlog ontstaan, tot uiting), was dit cijfer aan het einde van 1946 tot iets minder dan 10 pCt. gedaald (gemiddelde over 1935—1939: 8,6 pCt.). Een verdere verlaging komt den President niet gewenscht voor. Van belang is in dit verband, dat in het verleden gevormde besparingen in het afgelopen jaar zijn gebruikt ter versterking van het loopende inkomen. Bovendien is het koopen op crediet en op afbetaling in de laatste maanden sterk in omvang toegenomen.

b. *Inkomsten en uitgaven van het bedrijfsleven.*

Gunstige factoren: het bedrijfsleven beschikt in ruime mate over middelen; bankcredieten zijn ruimschoots verkregen. De winsten zijn gedurende 1946 over het geheel genomen voortdurend gestegen. In vele sectoren bestaat nog een achterstand in het investeeringsprogramma, die een sterke vraag naar grondstoffen en halfabrikaten doet verwachten.

Ongunstige factoren: in de naaste toekomst is een daling van de vraag van de zijde van de consumenten niet uitgesloten. Voorts moet rekening worden gehouden met arbeidsconflicten, terwijl op verschillende punten ook in 1947 materiaalschaarschte niet te vermijden zal zijn.

c. *Internationale transacties.*

Van de zijde van het buitenland zal in 1947 een sterke vraag naar Amerikaansche producten blijven bestaan, hoewel de prijsstijging sommige landen zal afschrikken. Voor credietverleening aan het buitenland zijn voldoende middelen beschikbaar. Daling van de binnenlandsche vraag kan worden opgevangen door stijging van de exporten¹⁾. Zou in het buitenland echter onzekerheid ontstaan over de bereidheid en het vermogen van de Vereenigde Staten om te importeeren en credieten te verlenen, dan zullen de betreffende landen wellicht met de dollars, waarover zij beschikken, gaan woekeren, waarvan een daling van de Amerikaansche exporten het gevolg zal zijn.

d. *Overheid.*

De politiek van de Regeering is er op gericht de begroting in evenwicht te brengen. De uitgavenpolitiek beoogt de kosten van de nationale verdediging en de liquidatie van den oorlog te dekken, te voldoen aan de internationale verplichtingen en aan die aan oorlogsveteranen, de maatregelen, die het Congres wenscht, uit te voeren en tenslotte „to take some small but essential further steps toward fulfilling the duties of alert and progressive government”. De Regeering is zich ervan bewust, dat het feit, dat de transacties van de Overheid meer dan een vierde deel van het nationale product beslaan, van groote beteekenis is voor het geheele economisch leven van het land.

Het rapport vat vervolgens dit overzicht samen in de conclusie, dat „during this year, the underlying favorable factors are strong enough to maintain high prosperity. But this year brings us face to face with maladjustments

¹⁾ Volgens recente berichten bedroeg de Amerikaansche uitvoer over 1946 \$ 11 mrd.

and unfavorable possibilities, which, if not corrected or prevented, could cause a recession in production and employment”.

Met een aantal aanbevelingen wordt het rapport besloten. Deze betreffen maatregelen op korten termijn en een programma op langen termijn. De aanbevelingen op korten termijn zijn, zooals vanzelf spreekt, geheel gebaseerd op bovenstaande analyse; zij houden in — behalve uitbreiding van het systeem van sociale zekerheid, een programma voor den aanbouw van woonhuizen, enkele opmerkingen over belastingen en over de verhouding tusschen werkegevers en werknemers —, een aantal stappen ter verkleining van de spanning tusschen loonen en prijzen. Daarbij valt, zooals reeds is vermeld, de nadruk op prijsverlaging, waarvoor de verantwoordelijkheid bij de betrokken groepen ligt. „Removal of emergency price and wage controls has restored the main responsibility for prices and wages to business, labor, farmers, and consumers. The Government can point out dangers seen from the perspective of the whole economy, but the correctives must largely be applied by others”.

Het programma op langen termijn tenslotte omvat de volgende punten: efficiënte benutting van alle arbeidskrachten, maximum benutting van productieve hulpbronnen, aanmoediging van „free competitive enterprise”, bevordering van „welfare”, gezondheid en zekerheid, samenwerking in internationale economische betrekkingen en bestrijding van economische fluctuaties.

DE TOESTAND VAN DE INDUSTRIE IN DUITSCHLAND.

Gebruik makende van gegevens van de „Industrie- und Handelskammer” te Düsseldorf, publiceert de „Neue Zürcher Zeitung” van 16 Januari jl. een uitgebreid overzicht van de situatie in de Duitse industrie.

Voor alle zônes geldt, zoo wordt in dit overzicht opgemerkt, dat de industriele productie sinds het einde van den oorlog geen noemenswaardige vooruitgang heeft getoond. In de Russische zône zijn hiervoor in hoofdzaak de demontages aansprakelijk, in de Westelijke zônes kolenschaarschte en bureaucratie. De grondstoffenvoorraden, in Mei 1945 nog vrij omvangrijk, zijn thans verbruikt, zonder dat vervanging mogelijk is geweest; de steenkoolproductie blijft ver bij de oorspronkelijke ramingen ten achter.

Het spreekt vanzelf, dat de bezettingsautoriteiten zich na de capitulatie voor een zware taak zagen gesteld. Een speciale moeilijkheid vormde het gebrek aan leidend personeel, ontstaan door de elimineering van nationaal-socialisten. Wellicht ware het beter geweest, aldus het blad, dat de geallieerden zich hadden beperkt tot een vergaande controle in plaats van zelf de leiding van het industriele apparaat op zich te nemen. Aan de samenwerking tusschen de bezettende macht en de Duitschers hapert daardoor het een en ander: de geallieerden zijn ontstemd over het feit, dat het Duitse volk de schuld voor den slechten gang van zaken op de bezetters schuift, de Duitschers zijn niet te spreken over de geallieerde bureaucratie. Diegenen, die begrip hebben voor de wederzijdsche moeilijkheden en die tot loyale samenwerking bereid zijn, zijn aan beide zijden in de minderheid.

De Britsche zône.

Terwijl door de luchtaanvallen 50 à 70 pCt. van de beschikbare woonruimte werd vernield of beschadigd, ging van de vooroorlogse productiecapaciteit slechts 25 pCt. verloren. Het is daarom verwonderlijk, dat de productie zich momenteel op een zeer laag niveau bevindt, temeer, daar tijdens den oorlog verbeteringen in de productiemethoden zijn ingevoerd, die het thans mogelijk zouden maken het vooroorlogse productievolume zelfs te overtreffen.

Naar waarde gerekend bedroeg de productie in 1946

20 pCt. van die van 1939 en hoogstens 30 pCt. van die van 1936. De volgende cijfers zijn beschikbaar:

		Productie-index (naar waarde)
1e. kwartaal	1946	100
2e	„ 1946	108
3e	„ 1946	122
		Werkgelegen- heidsindex
Einde 1945		100
Einde Juni 1946		104
Einde September 1946		110

Rekening houdende met de stijging van het prijsniveau kan worden berekend, dat het productievolume in 1946 hoogstens de helft van dat in het crisisjaar 1932 uitmaakte. De waarde van de productie bedroeg in 1946 R.M. 500 miljoen, tegen R.M. 2 milliard tijdens den oorlog.

Na de capitulatie vond een structuurwijziging in de industrie plaats, waarvan de volgende cijfers een beeld geven:

Aandeel in de totale waarde der productie.

		Productie- middelen- industrie	Verbruiks- goederen- industrie
Mei	1939	62 pCt.	38 pCt.
October	1945	44 pCt.	56 pCt.

Deze tendens heeft zich in de laatste maanden van 1946 verder versterkt, doordat talrijke firma's uit verbruiks-goederenbranches trachten de Sovjet-zône en Berlijn, waar zij zich in hun bestaan bedreigd gevoelen, te verlaten en zich in hun belangrijkste afzetgebied, het Rijnland en Westfalen, te vestigen. De Duitsche bestuursinstanties selecteeren uit dezen toevloed die bedrijven, waaraan de meeste behoefte bestaat.

De werkgelegenheid verschilt naar gelang van de diverse bedrijfstakken; zij is het laagst in de constructienijverheid (10 pCt.) en het hoogst in de chemische industrie (77 pCt.), in de bouwnijverheid is het cijfer slechts 37 pCt. Er heerscht een groot gebrek aan geschoolde en gezonde arbeidskrachten, terwijl de arbeidsproductiviteit is gedaald tot 50, à 60 pCt. van het vooroorlogsche niveau.

Samenvattend worden de moeilijkheden in de Britsche zône door de volgende factoren bepaald:

1. Gebrek aan voedingsmiddelen.
2. Gebrek aan steenkolen en grondstoffen.
3. Gebrek aan geschoolde arbeiders.
4. Een groote mate van bureaucratie.

De moeilijkheden, die het laatste punt veroorzaakt, komen o.a. tot uiting in het feit, dat t.a.v. de verbruiks-goederen de productie en de voorraden niet zoo gering zijn als de handelsomzetten en de étalages zouden doen veronderstellen. De bezettingsautoriteiten echter geven slechts een zeer gering gedeelte van de productie voor den verkoop vrij.

De Amerikaansche zône.

De industriële capaciteit wordt hier slechts voor gemiddeld 20 pCt. benut, het laagste cijfer van alle zônes. Wel delo 20 pCt. steenkoolproductie wordt voor 90 pCt. van het vooroorlogsche cijfer (tegenover slechts 40 pCt. in het Roergebied), maar de kolen-, ijzer- en staalleveranties uit de Britsche zône zijn onvoldoende. De bruinkoolwinning heeft, met maandelijks 341.000 ton, ongeveer den stand van 1936 bereikt, de productie van ruw ijzer en ruw staal bedraagt resp. 68 pCt. en 65 pCt. van het toenmalig cijfer. De textielnijverheid haalt slechts 35 pCt. Een gezamenlijk overzicht van de situatie in deze zône is echter tot nu toe niet beschikbaar; wel bestaan er gegevens over afzonderlijke districten, die overigens geen duidelijk beeld van het totaal geven.

In de Amerikaansche zône is het vluchtelingenprobleem speciaal van belang; in verband hiermede zijn industrialiseeringsplannen opgesteld.

De Fransche zône.

Terwijl de industriële ontwikkeling sinds Mei 1945 betrekkelijk gunstig is geweest, levert hier het voedselprobleem de grootste moeilijkheden. Ook in deze zône is een totaal overzicht moeilijk te verkrijgen. In Baden werkt de industrie op 35 pCt. van zijn capaciteit; de toewijzingen van bouw materiaal voor den wederopbouw zijn betrekkelijk hoog. Ondanks kolen- en grondstoffen-schaarschte tracht het Fransche bestuur de productie krachtig te bevorderen, vooral ook met het oog op de goederenschaarschte in Frankrijk. Belemmerend werkt daarbij de omstandigheid, dat de productie van steenkolen, ijzer en staal in het Saargebied voor de Fransche en Duitsche behoeften nog niet voldoende is.

Berlijn.

De industrie in Berlijn ondervindt moeilijkheden door de viervoudige bezetting, de verdeeling van het land in vier zônes en tenslotte de partijpolitieke verhoudingen. Kolen- en grondstoffenaanvoer uit de westelijke zônes is gecompliceerd en duur, de Russische zône levert deze materialen slechts aan den Russischen sector van den stad, een gevolg van de nederlaag van de Socialistische Eenheidspartij. De waarde van de productie is sinds het voorjaar van 1946 eenigszins gestegen, doch de situatie blijft onbevredigend, zoolang de grenzen van de zônes niet opengaan.

De Russische zône.

Daar exacte cijfers over de ontmanteling van de industrie hier ontebreekt, is de situatie tamelijk onoverzietelijk. Er is in deze zône ongetwijfeld sprake van „des-industrialisering”. Op te merken valt, dat de waarde van de productie der „gesovjetiseerde” bedrijven uit de productiemiddelenindustrie in het derde kwartaal 1946 op R.M. 110 miljoen wordt geraamd, tegen R.M. 163 miljoen voor de overeenkomstige Duitsche bedrijven; deze laatste produceeren grootendeels ten bate van de herstelbetalingen.

Voor de verschillende bedrijfstakken zijn „plancijfers” opgesteld. De houtbewerkingsindustrie benadert het gestelde doel, de machinebouw- en de metallurgische industrie halen slechts 50 pCt. van het plancijfer, de bouwmaterialen-industrie bereikte daarentegen zelfs 110 pCt.

De herstelprestaties in goederen uit de provincie Saksen bedragen maandelijks R.M. 200 miljoen.

Economische vereeniging der zônes?

Economisch wordt iedere zône autonoom bestuurd. De betrekkingen tusschen de zônes gelijken op die tusschen zelfstandige staten: handels-, betalings- en compensatie-overeenkomsten worden gesloten; de heele procedure is gecompliceerd, bureaucratisch, tijdrovend en kostbaar. Het contact tusschen de drie Westelijke zônes is overigens intensiever dan dat tusschen deze drie en de Russische zône.

De per 1 Januari jl. ingegane economische fusie van de Engelse en Amerikaansche zône beteekent in administratief opzicht een verbetering, terwijl het ook van belang is, dat op basis 1939 deze combinatie een even sterk blok vormt als de Russische zône. Of de productie in de Engelsch-Amerikaansche zône inderdaad zal stijgen, hangt af van de vraag, of de bezettingsautoriteiten de methode van *direct* ingrijpen in het Duitsche economisch leven zullen opgeven, zich tot controle zullen beperken en de Duitsche ondernemers de noodige speelruimte zullen laten.

Er blijft echter een gevaar bestaan, dat men niet mag veronachtzamen. Hoe gewenscht, aldus de N.Z.Z., in politiek opzicht een federatieve opbouw van den

nieuwen Duitschen staat en een zekere autonomie der onderdeelen ook mogen zijn, economisch moet autarkie der deelen worden vermeden. De onderlinge samenwerking der verschillende zônes wordt ten zeerste bemoeilijkt, als in één ervan een planeconomie wordt doorgevoerd, in een andere een socialisatie van een deel der industrie en in een derde tenslotte een liberale organisatie van het economisch leven. Daarom is reeds opgesteld een officieel, interzoonal „forum” in het leven te roepen, dat de gemeenschappelijke economische problemen deskundig zou moeten oplossen en de economisch-politieke belangen op elkaar zou moeten afstemmen.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

- Hoofdstukken der Economie I* door J. van Zwijndregt. J. B. Wolters, Groningen 1946, 234 blz., met 36 blz. aantekeningen, vierde druk, ingen. f 4, geb. f 4,50.
- Grondslagen van de administratieve organisatie* door J. van Nimwegen. Bedrijfseconomische vakstudies, Deel III. Serie-uitgave onder leiding van Drs. M. J. van der Ploeg. Uitgever: N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1946, 240 blz., f 8,75 geb., bij aankoop van 20 of meer ex. f 7,75.
- Uiteenzettingen en studies over De Wet op de Vermogensaanwasbelasting*, voorzien van den wettekst m.m.v. Drs. H. L. Drost, Drs. E. E. Harmsen, Drs. H. Kroes, J. G. P. Roël, Mr. Drs. P. D. Sanderse, D. W. Sonneveldt, L. van Tj. S. Visser. Overdruk van het 116e supplement der FED-uitgave, 184 blz.
- Inleiding tot het belastingrecht*. Deel I door J. P. H. Smits. N.V. Uitgeverij v/h G. Delwel, Wassenaar 1946, derde druk, 135 blz.
- Nederlands Economisch Herstel*, samengesteld onder leiding van M. Weisglas. Uitgeverij Elsevier, Amsterdam 1946, 258 blz.
- Marktonderzoek* door H. Th. Vreede. Uitgave J. Muusses, Purmerend 1946, 212 blz., geb. f 9,50.
- Levensverzekeringsrekenkunde* door A. Visser. Uitgever H. J. Paris, Amsterdam 1946, 128 blz., geb. f 3,50.

BROCHURES.

- Oorlogsoverzicht en toekomstplannen van de Nederlandsch-Amerikaansche Kamer van Koophandel*. Amsterdam, Einde December 1946, 7 blz.
- Het Keerpunt*. Internationaal personalistisch tijdschrift. Hoofdredacteur Dr. H. Brugmans, Redacteur Mr. I. Opstelten. Openingsnummer December 1946. D. A. Daamen's Uitgeversmaatschappij N.V., 's-Gravenhage 1946, 128 blz., f 3,90, voor abonné's f 2,50.
- Komt er inflatie en hoe kunnen wij dit gevaar bestrijden?* Stichting tot daadwerkelijke bestrijding van het inflatiegevaar. Voorburg 1946, 24 blz.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De handel in schatkistpapier, welke aan het begin van de maand eenige opleving vertoonde, is thans grotendeels weder tot stilstand gekomen. De banken hebben voor vrij belangrijke bedragen aan schatkistpapier van den Agent afgenomen, en blijkt het is de liquiditeit der bezitters van schatkistpapier over haar algemeen zoo ruim, dat tot verkoop niet gemakkelijk wordt overgegaan. De geringe renteversillen tusschen de diverse termijnen geven ook vrijwel geen aanleiding tot ruiltransacties. Driemaandspromessen werden tegeens $\frac{13}{8}$ pCt. verhandeld, halfjaarspapier noeteerde slechts $\frac{1}{2}$ pCt. hooger, terwijl Octoberpapier tegen $1\frac{11}{16}$ pCt. werd aangeboden.

De aanmeldingstermijn voor de effectenregistratie is thans voor de laatste maal met 14 dagen verlengd en sluit onherroepelijk op 1 Februari a.s. Volgens ministerieele toe-

zegging zal twee maanden na het sluiten van den aanmeldingstermijn, dus op 1 April a.s., de effectenhandel geheel in vrij geld plaatsvinden. De aantrekkelijkheid om te verkoopen wordt hierdoor dus vergroot, zoodat in eerste instantie hiervan een koersdrukkende werking mag worden verwacht.

Het koerspeil voor aandelen ter beurze van Amsterdam vertoonde aan het begin van de week een vrij scherpe daling, waarop in de laatste twee beursdagen een vrij krachtig herstel volgde. Alleen bankaandelen handhaafden zich de geheele week op vrijwel hetzelfde niveau. Uit de vrij scherpe koersbewegingen van de laatste twee weken krijgt men den indruk, dat de koershaussie niet zoo sterk meer is, en haar hoogtepunt wellicht spoedig zal bereiken. De speciale factoren, welke haar in het leven riepen (nl. vlucht uit obligaties wegens de conversie, herbeleggingsvraag van het geblokkeerde deel der in Amerika verkochte fondsen, en de gunstige indruk,

(Voor het vervolg zie blz. 77).

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 20 Januari 1947.

Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f —) Bijbank „ —) Agentsch. „ 5.000,—) f 5.000,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)	—
Beleggingen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 144.757.896,83) Bijbank „ 1.342.224,07) Agentsch. „ 7.078.143,77)
	f 153.178.264,67
Op effecten, enz.	152.209.182,78 *)
Op goederen en ceelen	969.081,89
	f 153.178.264,67 *)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)	—
Munt en muntmateriaal:	
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 699.727.967,50
Zilveren munt, enz.	1.147.380,20
	f 700.875.347,70
Papier op het buitenland	f 4.459.990.630,03
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	131.857.114,—
Buitenlandsche betaalmiddelen	15.799.671,54
	f 4.607.647.415,57
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	70.715.558,46
Gebouwen en inventaris	3.000.000,—
Diverse rekeningen	30.654.392,43
	f 5.566.075.978,83
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	12.377.412,28
Bijzondere reserve (winst herwaardeering goudvoorraad per 2 Juli 1945)	209.277.096,67
Andere bijzondere reserves	76.798.079,95
Pensioenfonds	15.497.723,03
Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)	236.912.000,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.674.196.495,—
Bankassignaties in omloop	154.367,62
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 1.244.821.440,32
's Rijks Schatkist speciale rekening	110.552.500,—
Geblokkeerde saldo's van banken	61.828.556,81
Geblokkeerde saldo's van anderen	46.598.210,12
Vrije saldo's	643.787.591,01
	f 2.107.588.298,26
Diverse rekeningen	213.274.506,02
	f 5.566.075.978,83

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933 Staatsblad no. 99) Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

welke verschillende jaarverslagen hebben gemaakt) zijn waarschijnlijk grotendeels uitgewerkt.

Ter kenschetsing van het koersverloop moge onderstaande tabel dienen.

	10 Jan. 1947	15 Jan. 1947	17 Jan. 1947
A.K.U.	148½ G.B.	140½	145
v. Berkel's Patent	122 G.B.	119 G.B.	125
Kon. Ned. Hoogovens..	—	123½	131
Lever Bros. Unil. C.v.A.	253	239½	240
Philips G.b.v.A.	324½	320	323
Koninklijke Olie	369	353	357
H.A.L.	157½	150½	156
N.S.U.	144½ G.B.	139	142
H.V.A.	207	196	202½
Deli Maatschappij C.v.A.	134	127	130½
Amsterdam Rubber ..	147	137	144½

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
2 Dec. '46	700.613	4.430.806	78.973	6	171.724
9 " '46	700.841	4.430.806	81.770	6	153.819
16 " '46	700.863	4.430.806	88.615	6	152.574
23 " '46	700.875	4.434.786	84.103	5	155.552
30 " '46	700.876	4.434.786	100.816	5	153.109
6 Jan. '47	700.879	4.434.786	125.126	5	152.235
13 " '47	700.880	4.434.786	174.970	5	154.095
20 " '47	700.875	4.459.991	147.657	5	153.178

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
2 Dec. '46	2.668.391	1.233.458	50.655	46.352	578.003	
9 " '46	2.655.096	1.216.671	89.883	43.798	558.023	
16 " '46	2.646.081	1.188.320	105.593	44.449	569.540	
23 " '46	2.711.418	1.099.241	127.053	43.165	585.156	
30 " '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158	
6 Jan. '47	2.736.834	1.071.526	115.467	46.490	623.780	
13 " '47	2.701.167	1.305.562	84.475	45.950	633.673	
20 " '47	2.674.196	1.244.821	61.829	46.598	643.788	

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenswissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere credieten
23 Dec. 1946	4.952,3	144,0	138,8	54,9	4.022,9	984,6
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	4.163,7
7 Jan. 1947	4.938,8	158,7	150,5	52,7	3.964,7	1.156,4
15 " 1947	4.931,1	155,9	119,1	52,7	3.834,7	1.246,9

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
1 Jan. '47	0,2	1.449,1	1.450	1.421,6	28,7
8 Jan. '47	0,2	1.449,1	1.450	1.402,0	28,2
15 Jan. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.385,6	64,7

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
1 Jan. '47	1,3	344,7	13,9	19,1	389,5	8,9	320,4
8 Jan. '47	1,1	321,2	17,7	18,1	388,2	13,9	314,5
15 Jan. '47	1,0	297,2	18,4	18,0	381,1	25,2	298,7

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
3 Dec. 1941	20.805	20.553	236	2.184
7 Juni 1945	18.357	17.412	247	20.896
12 Dec. 1946	18.296	17.504	258	24.128
19 Dec. 1946	18.382	17.589	250	23.210

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposits		
		Totaal	Govt.	Member-banks
3 Dec. 1941	7.730	15.108	320	13.178
7 Juni 1945	22.860	17.350	352	15.432
12 Dec. 1946	24.896	17.979	626	16.479
19 Dec. 1946	24.963	17.523	237	16.517

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad	Buitenslandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op den Staat
5 Dec. 1946	31.953	5.212	5.131	216	807	49.872
12 " 1946	31.969	4.974	4.851	223	790	49.797
19 " 1946	31.980	5.199	4.823	206	719	49.597
26 " 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
2 Jan. 1947	32.241	5.633	5.559	213	795	49.888
9 " 1947	32.256	6.320	5.303	177	861	49.138
16 " 1947	32.047	6.708	5.406	209	903	48.473

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44
				van de Schatkist	van anderen	
5 Dec. 1946	641	159.114	72.502	3	4.131	626
12 " 1946	641	158.643	72.052	3	4.111	623
19 " 1946	641	158.617	71.769	3	4.374	616
26 " 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
2 Jan. 1947	637	161.002	73.891	4	5.979	613
9 " 1947	637	160.412	73.858	2	5.374	611
16 " 1947	637	160.144	73.480	5	5.443	608

1) Waarvan 10.493 miljoen frs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frs.

3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

ZWEEDSCHE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Jan. 1947	839	532	1.549	509	261	94	182
15 Jan. 1947	806	511	1.438	504	177	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposits					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenslandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	84	230	174	7
7 Jan. 1947	2.750	934	679	173	230	171	5
15 Jan. 1947	2.642	929	654	189	230	170	4

1) De rekening „Regularisatierekeningen goud en diversen” is gesplitst in: „Overwaarde goud” en „Regularisatierekening”.

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs.)

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsch-land
19 Dec. 1946	94.817	113.624	59.449	62.500	426.000
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
2 Jan. 1947	94.817	117.324	59.449	72.100	426.000
9 Jan. 1947	94.817	124.613	59.449	63.100	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
19 Dec. 1946	711.813	63.555	826	62.729
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
2 Jan. 1947	733.797	60.027	765	59.262
9 Jan. 1947	732.057	59.922	766	59.156

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Jan. 1947	31 Dec. 1946
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 1138.070.686,97	f 1056.654.434,04
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 17.274,80	„ 362.223,45
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	„ 16.012.028,—	„ 16.012.028,—
Daggeldleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 285.918.988,88	„ 287.050.748,04
Voorschotten op ultimo November 1946 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	„ 567.856.534,49	„ 572.223.826,32
Suriname	„ 4.828.116,69	„ 4.334.185,29
Curacao	„ 7.410.419,47	„ 7.410.419,47
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 458.615.432,24	„ 455.368.347,20
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 511.174.800,—	f 510.374.800,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 5545.800.000,—	„ 5453.000.000,—
Daggeldleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 154.535.103,—	„ 155.095.056,50
Schuld op ultimo November 1946 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	„ 9.363.602,08	„ 9.363.602,08
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 24.564.187,22	„ 30.712.927,57
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	„ 341.294.922,51	„ 351.409.841,52
Andere staatsbedrijven	„ 3.534.821,95	„ 3.487.411,69
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3160.627.445,57	„ 3167.553.445,57

OFFICIEELE WISSELKOERSEN v. d. NEDERLANDSCHE BANK.

Land	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Telegrafische en schriftelijke overmaking.				
België-Luxemb.	100 francs	2 Jan. '47	f 6,038	f 6,068
Denemarken	100 kronen	2 Jan. '47	f 55,13	f 55,43
Frankrijk	100 francs	2 Jan. '47	f 2,22	f 2,23 1/2
Gr.-Britannië en N.-Ierland	pond sterling	2 Jan. '47	f 10,68	f 10,70
Noorwegen	100 kronen	2 Jan. '47	f 53,30	f 53,60
Portugal	100 escudos	2 Jan. '47	f 10,64	f 10,74
Tsj.-Slowakije	100 kronen	2 Jan. '47	f 5,29	f 5,32
Ver. Staten	dollar	2 Jan. '47	f 2,64 gTT	f 2,66 TT
			f 2,64 zicht	f 2,66 zicht
Zweden	100 kronen	2 Jan. '47	f 73,58	f 73,99
Zwitserland	100 francs	2 Jan. '47	f 61,50	f 61,75

Bankpapier.

Valuta		Datum	Aankoop	Verkoop
Belgische francs	100 francs	2 Jan. '47	f 6,—	f 6,10
Deensche kr.	100 kronen	2 Jan. '47	f 54,73	f 55,83
Fransche francs	100 francs	2 Jan. '47	f 2,20	f 2,25
Oostent. schill.	100 schill.	2 Jan. '47	f 26,—	f 27,—
Ponden sterling	pond sterling	2 Jan. '47	f 10,64	f 10,74
Noorsche kr.	100 kronen	2 Jan. '47	f 52,92	f 53,98
Escudos	100 escudos	2 Jan. '47	f 10,58	f 10,80
Dollars	dollar	2 Jan. '47	f 2,62 1/2	f 2,67 1/2
Zuidslav. dinars	100 dinars	2 Jan. '47	f 5,20	f 5,36
Zweedsche kr.	100 kronen	2 Jan. '47	f 73,17	f 74,45
Zwitserse frcs	100 francs	2 Jan. '47	f 61,—	f 62,25

NIET OFFICIEELE WISSELKOERSEN TE AMSTERDAM.

Land	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Britsch-Indië	100 rupees	2 Jan. '47	f 79,78	f 80,58
Canada	dollar	2 Jan. '47	f 2,63 1/2	f 2,65 1/2
Curacao	gulden	2 Jan. '47	f 1,40	f 1,41 1/2
Italië	100 lires	2 Jan. '47	f 1,18	f 1,20
Ned.-Indië	gulden	2 Jan. '47	f 0,99 1/2	f 1,00 1/2
Suriname	gulden	2 Jan. '47	f 1,40	f 1,41 1/2
Unie van Zuid-Afrika	pond	2 Jan. '47	f 10,62 1/2	f 10,70

WISSELKOERSEN VOOR BINNENLANDSCHE VERREKENINGEN.

Land	Guldens per	Datum	Koers
België en Lux.	100 francs	2 Januari 1947	f 6,05327
Britsch-Indië	100 rupees	2 Januari 1947	f 80,1825
Canada	dollar	2 Januari 1947	f 2,64 1/2
Curacao	100 gulden	2 Januari 1947	f 140,67
Denemarken	100 kronen	2 Januari 1947	f 55,28
Finland	100 mark	2 Januari 1947	f 1,96
Frankrijk	100 francs	2 Januari 1947	f 2,227
Gr.-Britannië en Noord-Ierland	pond sterling	2 Januari 1947	f 10,691
Italië	100 lires	2 Januari 1947	f 1,19
Nederl.-Indië	100 gulden	2 Januari 1947	f 100,—
Noorwegen	100 kronen	2 Januari 1947	f 53,45 1/2
Oostenrijk	100 schillingen	2 Januari 1947	f 26,53
Portugal	100 escudos	2 Januari 1947	f 10,691
Spanje	100 peseta's	2 Januari 1947	f 24,20 1/2
Suriname	100 gulden	2 Januari 1947	f 140,67
Tsjecho-Slowakije	100 kronen	2 Januari 1947	f 5,30 1/2
Unie v. Z.-Afrika	Z.-Afr. pond	2 Januari 1947	f 10,66 1/2
Vereen. Staten	dollar	2 Januari 1947	f 2,653
Zuid-Slavië	100 dinars	2 Januari 1947	f 5,30 1/2
Zweden	100 kronen	2 Januari 1947	f 73,81
Zwitserland	100 francs	2 Januari 1947	f 61,62 1/2

OVERIGE UIT BUITENLANDSCHE NOTEERINGEN AFGELEIDE WISSELKOERSEN.

Land	Guldens per	Datum	Koers
Europa:			
Ierland	pond	2 Januari 1947	f 10,69
Griekenland	10.000 drachmen	2 Januari 1947	f 5,34 1/2
Hongarije	forint	2 Januari 1947	f 0,22 1/2
Oostenrijk	schilling	2 Januari 1947	f 0,26 1/2
Polen	100 zloty	2 Januari 1947	f 2,62 1/2
Rusland	roebel	2 Januari 1947	f 0,50
Zuid-Slavië	100 dinar	2 Januari 1947	f 5,30
Amerika:			
Argentinië	peso	2 Januari 1947	f 0,66
Bolivia	100 bolivianos	2 Januari 1947	f 6,88
Brazilië	100 cruzeiros	2 Januari 1947	f 14,25
Chili	100 pesos	2 Januari 1947	f 8,50
Mexico	dollar	2 Januari 1947	f 10,60
Peru	Peruaansch pond	2 Januari 1947	f 0,55
Uruguay	peso	2 Januari 1947	f 4,08
			f 1,39 1/2

Azië en overige werelddeelen:

Ceylon	rupee	2 Januari 1947	f 0,80 1/2
China	1.000 dollars	2 Januari 1947	f 0,79
Palestina	pond	2 Januari 1947	f 10,69
Philippijnen	peso	2 Januari 1947	f 1,32 1/2
Siam	tical	2 Januari 1947	f 0,26 1/2
Straits Settlements	dollar	2 Januari 1947	f 1,25
Turkije	pond	2 Januari 1947	f 0,94
Belgische Congo	100 francs	2 Januari 1947	f 6,053
Egypte	pond	2 Januari 1947	f 10,97 1/2
Australië	pond	2 Januari 1947	f 8,55 1/2
Nieuw-Zeeland	pond	2 Januari 1947	f 8,60

*) Verkoopkoers.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens ²⁾	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Aug. '39	2.317	127	1.206	92	— 35
1 e h. j. '46					
gemidd. p. maand	819		212		
Juli '46	1.055	210	340	64	— 146
Aug. '46	1.337	207	389	60	— 147
Sept. '46	1.194	199	314	92	— 107
Oct. '46	1.131	211	484	110	— 101
Nov. '46	1.091	239	613	196	— 113
Dec. '46	1.022	223	504	128	— 95

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; . beteekent niet beschikbaar.

²⁾ De prijzen, gebruikt bij de waardeberekening van den invoer, zijn in een aantal gevallen fictief, waardoor het hier vermelde waardecijfer te laag is. Door het C. B. S. worden correcties berekend, welke berekeningen nog niet gereed zijn.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Maand	Invoer ¹⁾		Uitvoer ²⁾		Saldo
	Gewicht in tonnen	Waarde in 1.000 guldens	Gewicht in tonnen	Waarde in 1.000 guldens	
1939		478.000		774.000	296.000
1940		444.000		931.000	487.000
Juli 1946	10.644	17.825	28.363	15.046	—2.779
Aug. 1946	26.791 ³⁾	22.827 ³⁾	42.580	18.628	—4.199

¹⁾ Via: Java tolkantoren en Nigieo. In de Nigieo-administratie zijn niet opgenomen: a. totaalladingen te Makassar; b. rechtstreeksche toewijzingen aan particuliere maatschappijen; c. de invoer uit bases, niet aan de Nigieo toegewezen; d. de invoer bestemd voor lezer, vloot, Roode Kruis, verder ook petroleum en aardolieproducten.

²⁾ Dien: In- en uitvoerrecht, Nigieo, Nirub, Verkoopkantoor 's Lands mijnbouwproducten, B.P.M. Niet opgenomen zijn: uitvoeren uit de onbezette gebieden.

³⁾ Inclusief invoer via de tolkantoren in de Buitengewesten.

MEDEDELING.

HET N. J. POLAK-FONDS

Het 25-jarig ambtsjubileum van Professor Dr. N. J. Polak geeft het comité tot voorbereiding van de huldiging van Z.H. Geleerde de gelegenheid een denkbeeld van Professor Polak te verwezenlijken. De jubilaris heeft namelijk reeds lang geleden den wensch geuit, dat op de een of andere manier een som gelds zou worden bijeengebracht om daaruit de studie te bekostigen van oorlogsslachtoffers of kinderen — dan wel wezen — van oorlogsslachtoffers, wier aanleg en karakter het gewenscht maken, dat zij in de gelegenheid worden gesteld de studie aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te volgen of te volbrengen, terwijl het door den oorlog op een of andere wijze veroorzaakt gebrek aan geldmiddelen dit anders onmogelijk zou maken. De bedoeling is uit deze gelden de studie van dergelijke jongelui geheel te betalen, dan wel de eigen daarvoor beschikbare middelen te dien einde aan te vullen, zoodanig, dat de betrokkenen niet slechts de colleges aan de Hoogeschool kunnen volgen en het vereischte studiemateriaal kunnen aanschaffen, maar bovendien, ter vorming van hun karakter, op normale wijze aan het studentenleven kunnen deelnemen.

Het comité wekt gaarne een iegelijk, die op de een of andere wijze den jubilerenden hoogleraar van zijn waardeering wil doen blijken, op om een bedrag te storten op een daartoe geopende rekening bij R. Mees & Zoonen (postgiro No. 6400) te Rotterdam onder den naam N. J. Polak-fonds.

Het ligt in de bedoeling deze rekening over circa een half jaar af te sluiten en het saldo over te dragen aan het Bestuur van het Hoogeschoolfonds, welk Bestuur zich bereid verklaarde de hiervoor bijeengebrachte gelden onder beheer te nemen en deze op de aangegeven wijze te besteden.

Wij wekken gaarne alle oud-leerlingen van Professor Polak, zowel van de Nederlandsche Economische Hoogeschool als van andere instellingen, en voorts een ieder, die met deze gedachte kan instemmen, op, een bedrag voor dit sympathieke doel te bestemmen.

Vacatures

FABRIEK VAN VOEDINGSMIDDELEN in de omgeving van Amsterdam vraagt

A: een

leider

voor de afdeling Kostprijsadministratie. Sollicitanten moeten in het bezit zijn van het diploma M.O. boekhouden of het Staatspraktijkdiploma voor Handel en Administratie. Bezitters of studeerenden voor het diploma Moderne Bedrijfsadministratie en zij die praktische ervaring op dit gebied hebben, hebben de voorkeur.

B: Een

assistent

voor bovengenoemde afdeling. Deze moet in het bezit zijn van het Praktijkdiploma Boekhouden en interesse hebben voor de moderne bedrijfsadministratie.

Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met uitvluchtelingen in te zenden onder no. 804 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Instelling op het gebied van onroerende goederen te Amsterdam, zoekt zoo spoedig mogelijk een

candidaat-notaris

mln. of vr.

Ook 2/3 kandidaten komen in aanmerking. Eigenhandig geschreven brieven onder opgave van verlangd salaris, referenties en van vroegere werkkering sedert 1940, onder letters MKL aan Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam C.

BIJ INDUSTRIEEL CONCERN kunnen enkele jongelui geplaatst worden voor

opleiding tot verkoper

en plaatsing t. z. t. in de verkooporganisatie in het buitenland. Leeftijd 22 tot 24 jaar. Einddiploma Middelebare Handelsschool of soortgelijke opleiding vereischt. Eigenhandig geschreven brieven met volledige bijzonderheden omtrent opleiding en praktijkervaring te richten onder letters RH-H aan Nijgh en van Ditmar, Rotterdam.

Door de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven wordt gevraagd een

accountant

(lid NIVA of VAGA) te belasten met werkzaamheden op het gebied van administratie en efficiency-controlé en met researchwerk. Voorkeur hebben zij die in het bezit zijn van diploma doctoraal examen economie. Brieven met volledige inlichtingen omtrent persoon, opleiding en werk te richten aan de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven.

De Bedrijfsgroep Chemische Industrie, Javastraat 2 te Den Haag vraagt:

economen

voor de functies van adjunct-secretaris van eenige bedrijfsorganisaties en chef van de afdeling In- en uitvoer. Werkzaamheden op organisatorisch en administratief gebied. Kennis van chemie geeft voorkeur. Uitvoerige schriftelijke sollicitaties aan bovenstaand adres.

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Egalisatiefondsen en
monetaire politiek
in Engeland, Nederland
en de Vereenigde
Staten

door
Dr. H. M. A. VAN
DER VALK

PRIJS
f 2.—*

Publicatie No. 30 van het N.E.I.
(Prijs voor donateurs en leden van
het Nederlandsch Economisch In-
stituut f 1.50, te bestellen bij het
N.E.I.) Van dit boek zijn nog
eenige exemplaren van den eersten
en tweeden druk beschikbaar

UITGAVE:
De Erven F. BOHN N.V. — HAARLEM

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het
gezonderhouden van uitstaande credieten. Aan-
vaard als onderdeel der debiteuren-administra-
tie, zal het van groote praktische waarde blijken
te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden
Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.
Amstelstraat 14—18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)

VAN GEND & LOOS

expediëert van hujs tot hujs

van dorp naar stad — van land naar land

BESCHOUWINGEN OVER EEN TOLONIE TUSSCHEN NEDERLAND EN BELGIË - LUXEMBURG

door D. C. RENOÏY

Publicatie No. 3

van het Nederlandsch Economisch Instituut

PRIJS F 8.40*

(Prijs voor leden en donateurs van het N. E. I. f 6.—;
bestellen bij het N. E. I.)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave: De Erven F. BOHN N.V. — Haarlem

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Teffoon 20845 — 21889 — 40631
Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

N.V. LANKHORST

TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

Werkverruiming

en haar gevolgen voor volkshuishouding
en overheidsfinanciën

door

HENRI REUCLIN m.a.

Publicatie No. 12 van het Nederl. Economisch Instituut

Prijs f 1,05*

(Prijs voor donateurs en leden van het Nederlandsch
Economisch Instituut f 0,75; te bestellen bij het N. E. I.)

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem